

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Факультет педагогіки, психології, соціальної роботи та мистецтв

Кафедра дошкільної освіти

Освітня програма «Дошкільна освіта»
Спеціальність 012 Дошкільна освіта

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «магістр»

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ 5-6
РОКІВ ЗАСОБАМИ МЕДІАОСВІТИ

МАКСИМІВ ЛІЛІ ВАЛЕНТИНІВНИ

Науковий керівник:

Пісоцький О. П., к. психол. н., доцент кафедри
дошкільної освіти

Рецензенти:

Аніщук А. М., к. пед. н., доцент кафедри дошкільної
освіти

Дубровська Л. О., к. пед. н., доцент кафедри педагогіки,
початкової освіти та освітнього менеджменту
Ніжинського державного університету імені Миколи
Гоголя

Допущено до захисту: Протокол №7 від 28.11.2022 р.
Завідувач кафедри дошкільної освіти:

Кононко О.Л., д. псих. н., професор

Анотація. Магістерська робота «*Формування пізнавальних інтересів дітей 5-6 років засобами медіаосвіти*» досліджувалася на теоретичному й емпіричному рівнях. На теоретичному рівні обґрунтована проблема формування пізнавальних інтересів дітей 5-6 років, зокрема: проаналізовано стан вивчення питання пізнавальних інтересів дітей 5-6 років у наукових дослідженнях; здійснено огляд та відповідну аналітичну роботу над джерельною базою з проблеми використання засобів медіаосвіти для формування пізнавальних інтересів старших дошкільників в умовах закладу дошкільної освіти.

Для розв'язання емпіричних завдань дослідження, створені програма та методика констатувального експерименту, уточнені компоненти, розроблені критерії та показники сформованості пізнавальних інтересів старших дошкільників та схарактеризовані їх рівні, на основі яких були виділені й обґрунтовані педагогічні умови, розроблено програму оптимізації формування пізнавальних інтересів дітей 5-6 років засобами медіаосвіти в умовах ЗДО.

Ключові слова: пізнавальний інтерес, пізнавальні інтереси дітей 5-6 років, медіаосвіта, засоби медіаосвіти.

Annotation. The master's work "Formation of cognitive interests of children of 5-6 years old by means of media education" was studied at the theoretical and empirical levels. At the theoretical level, the problem of forming the cognitive interests of children aged 5-6 years was substantiated, in particular: the state of study of the issue of cognitive interests of children aged 5-6 years in scientific research was analyzed; a review and corresponding analytical work on the source base on the problem of using media education to form the cognitive interests of older preschoolers in preschool education was carried out.

To solve the empirical tasks of the study, the program and methodology of the ascertaining experiment were created, the components were clarified, the criteria and indicators of the formation of cognitive interests of senior preschoolers were developed and their levels were characterized, on the basis of which the pedagogical conditions were identified and substantiated, a program for optimizing the formation of cognitive interests of children aged 5-6 years by means of media education in the conditions of preschool education was developed.

Keywords: cognitive interest, cognitive interests of children of 5-6 years old, media education, media education tools.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ П'ЯТИ-ШЕСТИ РОКІВ І ЗАСОБІВ МЕДІАОСВІТИ	8
1.1. Феномен пізнавального інтересу та особливості його дослідження у системі наукового знання	8
1.2. Динаміка пізнавальних інтересів у період дошкільного дитинства у контексті особистісного та пізнавального розвитку	16
1.3. Вплив засобів медіаосвіти на розвиток пізнавальних інтересів дітей 5-6 років	22
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ 5-6 РОКІВ У КОНТЕКСТІ ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ІЗ ЗАСОБАМИ МЕДІАОСВІТИ	31
2.1. Методика, процедура та результати констатувального експерименту	31
2.2. Система роботи з оптимізації розвитку пізнавальних інтересів засобами медіаосвіти	51
Висновки до розділу 2	66
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ	78

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогодні у суспільстві існує запит на особистість, характерними ознаками якої є прагнення до знань, допитливість, здатність до здійснення дослідницької діяльності, проведення експериментів, ерудованість та цілісний світогляд. Водночас цінуються люди, які добре розуміються у сучасному медіапросторі та медіакультурі суспільства, а також використовують сучасні ІКТ у власній діяльності. З'ясовано, що такі люди є мобільними, адекватно реагують на зміни у науці, соціокультурному просторі суспільства, привносять у життя елементи творчості, розвивають сучасні технології.

Останнім часом для забезпечення ефективного розвитку у дітей дошкільного віку пізнавальних інтересів стали активно залучати засоби медіаосвіти. Медіаосвіта, на сьогодні, розуміється як особливо важливий чинник розвитку національної системи освіти України та одночасно її складова. Разом з тим, відмічається, що у віці 5-6 років з'являється зацікавленість до різного роду технологічних пристроїв, опанування ними з метою комунікації з однолітками та дорослими, тобто активно формується практичний досвід старших дошкільників щодо використання ними пристроїв (смартфон, планшет, ноутбук та ін.) для розширення власних знань й інтересів, чим варто скористатися педагогам.

На важливості реалізації завдань впровадження медіаосвіти у дошкільну галузь наголошується у Законі «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти України, Національній стратегії розвитку освіти в Україні, державній цільовій програмі «Про національну програму інформатизації» (2013), Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (2016). Зокрема у нормативно-правових документах наголошено на необхідності забезпечення медіаграмотності дошкільників п'яти-шести років, засвоєння ними вміння

використовувати різні медіазасоби, що в цілому сприятиме розширенню їх пізнавальних інтересів.

Проблему пізнавальних інтересів дітей дошкільного віку вивчали такі вітчизняні дослідники, як С. Ладивір, Л. Лохвицька, Т. Ткачук, Л. Лозова, С. Смольникова та ін. Зокрема під пізнавальним інтересом сьогодні розуміють зацікавленість зростаючої особистості відповідною галуззю знань, що є вагомим мотивом дослідницької діяльності, навчання, а також визначає в цілому у дитини гностичну спрямованість.

Особливої уваги нині у наукових дослідженнях приділяється проблемі формування пізнавальної сфери у контексті медіаосвіти та медіакультури, що представлено у науковому доробку О. Барішполець, В. Іванова, О. Волошенюка, Л. Кульчицької, Л. Найдьонові та ін. Розвиток пізнавальних інтересів дітей 5-6 у контексті медіаосвіти досліджували І. Кузьма, К. Крутій, А. Дейкіна, О. Петрунько, Ю. Семеняко, О. Данилюк, О. Качура та ін. Проте питання формування пізнавальних інтересів дітей 5-6 років засобами медіаосвіти, зокрема виділення педагогічних умов є нагальною потребою, що і зумовило обрання нами теми магістерської роботи: **«Формування пізнавальних інтересів дітей 5-6 років засобами медіаосвіти»**.

Мета дослідження: дослідити розвиненість у дітей 5-6 років пізнавальних інтересів, обґрунтувати педагогічні умови та розробити програму їх оптимізації засобами медіаосвіти в умовах ЗДО.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати сутність пізнавальних інтересів, ознаки та їх роль у діяльності дітей 5-6 років.
2. Проаналізувати педагогічний засобів медіаосвіти як чинника формування пізнавальних інтересів дітей 5-6 років.
3. Експериментально визначити рівні та схарактеризувати розвиненість пізнавальних інтересів дітей 5-6 років і з'ясувати особливості впливу на їх формування у сім'ях вихованців та ЗДО.

4. Виділити й обґрунтувати педагогічні умови формування у дітей 5-6 років пізнавальних інтересів і розробити програму їх оптимізації засобами медіаосвіти у ЗДО.

Об'єкт дослідження: формування та розвиток пізнавальних інтересів дітей п'яти-шести років.

Предмет дослідження: педагогічні умови та методи формування у дітей п'яти-шести років пізнавальних інтересів засобами медіаосвіти.

У ході проведення дослідження було використано **комплекс методів:** *теоретичні* (аналіз, синтез, класифікація, систематизація, конкретизація); *емпіричні* (*Здогадайся, що знаходиться у скриньці* (В. Юркевич), *Дивовижний палац* (В. Юркевич), *Секретний лист* (модифікація методу А. Прихожан), *Зроби опис картинки та спостереження*); інтерв'ю для вихователів (Засоби медіаосвіти), бесіда для батьків (Ресурси медіаосвіти)); *методи кількісної та якісної обробки даних.*

Наукова новизна і теоретична значущість дослідження полягає у тому, що *уточнено* зміст поняття «пізнавальний інтерес»; *розширено та доповнено* зміст понять «пізнавальні інтереси дітей 5-6 років»; «медіаосвіта дітей 5-6 років», «педагогічний потенціал засобів медіаосвіти»; *уточнено* критерії, показники та рівні розвиненості у дітей 5-6 років пізнавальних інтересів, *створено й апробовано* методику їх дослідження; *розроблено* систему роботи з оптимізації процесу формування пізнавальних інтересів дітей 5-6 років засобами медіаосвіти в умовах ЗДО, *удосконалено та осучаснено* педагогічні форми та методи впливу на старших дошкільників в означеному напрямку.

Апробація результатів дослідження. Взято участь у конференціях:

1. Сучасне дошкілля: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку (26 жовтня 2021 р., м. Ніжин, НДУ ім. Миколи Гоголя).
2. II Звітна вузівська науково-практична конференція «Сучасна дошкільна освіта у наукових пошуках студентської молоді» (27 травня 2022 р., м. Ніжин, НДУ імені Миколи Гоголя).

3. ІХ Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Сучасне дошкілля: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку» (19 жовтня 2022 року, м. Ніжин, НДУ імені Миколи Гоголя)

Наукові статті:

1. Максимів Л. Пізнавальний інтерес та його ознаки у період дошкільного дитинства. *Сучасна дошкільна освіта у наукових пошуках студентської молоді: збірник наукових статей студентів спеціальності «Дошкільна освіта» / за заг. ред. проф. О. Кононко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2022. С. 86 - 89.*
2. Максимів Л. Пізнавальний інтерес та його особливості у старших дошкільників. *Сучасна дошкільна освіта: актуальні проблеми, інноваційні пошуки: збірник статей ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції / за заг. ред. проф. О. Л. Кононко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2022. С. 106 - 111.*

Структура роботи: магістерська робота складається зі змісту, вступу, двох розділів із підпунктами, висновків до кожного розділу, загального висновку, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи 80 сторінок, основного тексту – 69 сторінок, список використаних джерел вміщує 68 найменувань, додатків 5 на 5 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ П'ЯТИ-ШЕСТИ РОКІВ І ЗАСОБІВ МЕДІАОСВІТИ

1.1. Феномен пізнавального інтересу та особливості його дослідження у системі наукового знання

Так, термін *інтерес* походить з латини. Загалом під цим явищем розуміють зорітованість особи на предмети та явища навколишнього світу; нерідко вказується, що означене поняття підкреслює певну вибірковість у пізнавальних діях, що супроводжується емоційним забарвленням. Інтерес, як об'єкт вивчення науки, досліджується одночасно науковцями кількох окремих галузей: філософії, психології та педагогіки. Проте цей перелік далеко не вичерпний.

Так, у філософії означений феномен пов'язують виключно з практичною діяльністю соціальної істоти (людини). І, відповідно, його сутність визначають у взаємозв'язку з потребами особистості: окреслення найбільш сприятливих умов для життя та діяльності (мета), яких людина має досягнути [67, с. 237]. Разом із тим, відмічається, що інтерес, як категорія філософії, характеризується не лише змістом (який визначається умовами існування), а також і відповідною спрямованістю, на основі якої розрізняють *види* (економічні, суспільні, особистісні тощо). Також важливою ознакою цього феномену вважається зв'язок зі спонукальною сферою людини: поєднує у собі потреби з мотивами, тим самим сприяє усвідомленню причин власної поведінки.

У психологічній науці *інтерес* цікавить дослідників як суто психологічне явище, яке розглядають як одну зі значущих форм спрямованості особистості,

підкреслюючи тим самим його роль у обранні діяльності (зацікавленістю нею), а також її стимулювання (активізацію). Саме тому його тлумачать як певну форму пізнавального ставлення індивіда до предмета, який він вважає цінним для себе (це може бути певна річ, умова життя тощо) та емоційно привабливим. Відтак, О. Степанов підкреслює, що досліджуване явище сприяє пізнанню сутності предмета (явища), виділенню його істотних ознак, нагромадженню розумового досвіду, а також розширення його можливостей [60, с. 159]. Разом з тим, його прийнято поділяти на певні види, при цьому в залежності від декількох критеріїв для класифікації: зміст, широта, стійкість, мета.

Л. Долинська, розглядаючи інтерес з психологічної точки зору, вказує на дієвість його впливу на активність особистості. Так, авторка підкреслює, що завдяки цьому утворенню індивідуум змушений вести пошук шляхів задоволення власної пізнавальної потреби. Разом з тим, зазначає авторка, інтерес можна певним чином підсилити [15, с. 305]. З цією метою варто створити сприятливий емоційний тон. Також дослідниця наголосила, що інтерес, як суто психологічне утворення, характеризує особистість з боку актуальних здібностей. Отже, досліджуване явище, на її думку, є вагомим особистісним утворенням, що впливає не лише на мотивацію, але й на здібності.

Т. Кудріна загалом підтримує сформульовані наукові твердження щодо інтересу. Одночасно вона відмітила, що цей феномен являє собою певний сплав емоційного та раціонального. При цьому дослідниця наголосила, що за своїм призначенням інтереси є мотивами пізнавальної діяльності, тобто це своєрідна первопричина, підґрунтя поведінки та діяльності, мета якої полягає у тому, щоб здобути нові знання [28, с. 391].

Т. М'ясоїд також пов'язує інтерес з пізнавальною потребою, яка у подальшому трансформується у мотив діяльності, а вже достатньо яскраво ці психологічні утворення проявляються у навчальній діяльності [42, с. 193]. І. Маноха, аналізуючи феномен інтересу, також вказував на його зв'язок з учінням. Втім, він висловлював думку про те, що досліджуване явище є доволі

складним, ніж здається на перший погляд. Крім того, дослідник вказував на те, що ця мотиваційна форма поступово з'являється і так само поступово згасає, тобто, це певний процес, який характеризується певними стадіями та змінами у часі. Також науковець підкреслював його вплив на достатньо широкий спектр психічної активності людини, а також на безпосередній вплив феномена на всі без виключення перцептивні, мнемічні та мисленнєві процеси та дії [38, с. 259]. Разом з тим, дослідник вказує і на зворотній бік цього зв'язку: на появу й закріплення пізнавального інтересу впливають означені інтелектуальні процеси та дії, а також і конкретна діяльність, яку виконує особа. Отже, слідуючи за логікою автора, досліджуване явище виникає у зв'язку з учінням і, водночас, підпитується з нього.

У педагогічній науці серед основних властивостей досліджуваного явища акцентують увагу на його дієвості [56, с. 232]. Вказаний параметр утворення найбільш яскраво, на думку науковців, проявляються під час вольових зусиль, зокрема у наполегливості під час засвоєння різних нових і цікавих відомостей тієї чи іншої галузі знань. Разом з тим, фахівці підкреслюють ще важливість сили досліджуваного феномену саме у момент подолання перепон на шляху досягнення цілей. Проте основна сфера прояву інтересів – учіння, а також і навчальна діяльність як дітей, так і дорослих. Саме тут виявляється спонукальна, стимулююча дія на особистість, яка спрямована на примноження нового досвіду.

Так, науковці стверджують, що особа, у якої фіксуються сильні пізнавальні інтереси, здатна виявляти легкість і системність у набутті знань; натомість за умов відсутності утворення, спостерігаються різні перепони, сповільненість пізнання, виникнення неусвідомлених дій учіння, що в цілому призводить до формальності навчання, цілковитої неспроможності використати набуті знання.

Дослідники виявилися одностайними у тому, що у період дошкільного віку розпочинаються процеси, пов'язані з виникненням і розвитком досліджуваного явища. За твердженнями деяких науковців, у цьому віковому

періоді суттєвими ознаками інтересу стають його сила, стійкість, а також дієвість, які дають змогу дитині максимально охопити різні сфери суспільного буття. Саме зі вказаним віком пов'язують і остаточну появу пізнавальних інтересів, відмінною ознакою яких є спрямованість на нові відомості, цікавість до розмаїття галузей знань, до явищ у природному довкіллі та подій у соціальному житті [33]. Отже, інтерес як утворення у психіці, характеризує прагнення особи до пізнання, до здобуття різноманітних знань та має певну динаміку у своєму розвитку та формуванні, а в навчальній діяльності з'являється якісно нова його форма – пізнавальна, що у певному сенсі виникає наприкінці дошкільного дитинства.

Пізнавальний інтерес крім того активно досліджується і фахівцями у сфері педагогічної психології, які також пов'язують його з учінням дітей. Так, О. Власова дійшла висновку, що означений феномен безпосередньо стосується мотивації, тобто є мотивом навчальної діяльності. При цьому дослідниця наголосила, що пізнавальні мотиви належать до надзвичайно великої групи мотивів, які вона пов'язує зі змістом навчання та процесом його перебігу. Тобто означені явища є зорієнтованими на нові знання, а також і на засвоєння способів їх набуття – конкретних цілеспрямованих дій (дій учіння у термінології акторки).

О. Власова висловила припущення, що означені феномени розвиваються на основі двох надзвичайно важливих чинників: з одного боку це розвиненість пізнавальної потреби у суб'єкта, а з іншого – організація освітнього процесу [7, с. 131]. При цьому дослідниця наголосила, що перший чинник характеризується з боку індивідуальності, оскільки його підґрунтям є потреба у зовнішніх враженнях, а також активність ЦНС. Тому її прояви (потреби у пізнанні) є суто індивідуальними й залежать від спадковості, а перші її ознаки мають місце у дітей раннього віку. Основними параметрами, які спостерігають в означеній категорії осіб є: висока міра активності дитини у середовищі, яка полягає у його дослідженні, уподобання (прихильність) до певного роду вправ і розмаїття дій,

а також у постановці запитань проблемного змісту. Одночасно, за твердженням авторки, діти можуть мати цілком і протилежні параметри.

Також варто відмітити, що дослідники вказують на існування відмінностей між суто пізнавальними інтересами та інтересами до цілеспрямованих дій (або взагалі діяльності). При цьому вони дійшли думки, що захопленість діями – це цікавість власне до процесу виконання, а не самого учіння. Власне пізнавальний інтерес, як особистісне утворення, має конкретні рівні виразності, які водночас вважаються й етапами його розвитку чи цілеспрямованого формування: споглядальний, пізнавально-дієвий, причинно пізнавальний. Варто відмітити, що означені етапи є характерними наприкінці молодшого шкільного та початку підліткового віку. При цьому останній рівень передбачає наявність дедуктивного мислення, що дозволяє формувати проблемні запитання [1, с. 39].

Віднесення науковцями інтересів до мотиваційної сфери зумовлює виділення ще декількох властивостей. Зокрема суб'єктності, яка виявляється у т. з. емоційному тлі, що супроводжує перебіг пізнавальної діяльності, а також у прискіпливій увазі щодо конкретної речі (чи то предмету, чи то явища). При цьому отримання задоволення призводить до виникнення нових форм і видів цікавості (інтересу), а не згасання. Разом з тим, має місце ще одна з властивостей, яку відносять до особистісного рівня організації – схильність до виконання конкретної діяльності (Маркова, 1986). Іншими словами, відмічається залежність інтересів від задатків і здібностей індивіда.

Так, А. Маркова поділяє критерії власне пізнавального інтересу на дві групи – параметри *змісту*, які стосуються ознак діяльності (чи то дитячої активності) та динаміки. Разом з тим, характеризуючи ознаки *змісту* утворення, авторка акцентує увагу на наступних їх особливостях:

- дієвість, що виявляється через зацікавленість у фактичному поведженні дитини та її вчинках, а також через провідну роль у структурі особистості (спрямованості);

- вибіркова спрямованість на конкретний предмет чи явище;
- активне ставлення особистості, її вольові зусилля, які проявляються у зосередженості дитини;
- розуміння суті, що вказує на наявність у дитини образу інтересу (предмета) та шляхів його задоволення;
- опосередкованість, що дозволяє трансформувати безпосередні бажання особи через існуючу систему соціальних еталонів і цінностей;
- універсальність, що вказує на охоплення інтересом декількох галузей знань і справ;
- автономність появи інтересу, що вказує на незалежність його від стороннього впливу.

Натомість *динамічні ознаки* цього утворення передбачають наявність:

- емоційності, що може бути як позитивним, так і негативним параметром;
- змінюваності, що вказує на достатню гнучкість, швидкість і легкість переключення з одного на інший предмет;
- діапазон, що вказує на певну кількість об'єктів і предметів, які охоплює цікавість;
- міцність, що вказує на термін упродовж якого зберігається виразність, міць та інтенсивність інтересу.

Отже, інтерес вважається неоднорідним феноменом, що інтегрує у собі ознаки мотиваційної, емоційної, пізнавальної сфер особистості. При цьому варто вказати на існування конкретних видів цього утворення, які стосуються сфери учіння особистості: широкий, плануючий, результативний, змістовий, навчально-пізнавальний. Доведено, що підґрунтям пізнавального інтересу є наявність у індивіда соціальних мотивів, що зумовлюють виникненню та здійсненню тієї чи іншої діяльності. Разом з цим, доведено, що досліджуване явище може визначати і мотиваційні орієнтації особистості, зокрема у пізнавальних діях [9, с. 10].

У сучасних дослідженнях науковці дійшли висновку, що пізнавальний інтерес утворюють певні компоненти: емоційний, когнітивний, регулятивний, творчий. Зокрема перший із означених складників більшою мірою вирізняється позитивним ставленням до самої діяльності, до процесуального аспекту – зацікавленість і позитивні емоційні реакції. Пізнавальний елемент у структурі пов'язує із мисленнєвими діями та операціями, які дозволяють досягнути суті і ознаки предмета, який став предметом дослідження. Основним параметром якого вважаються запитання дітей. Регулятивний складник у структурі пов'язує з вольовим зусиллям і цілепокладанням. Останній елемент феномену – творчий – і основна його функція полягає у використанні раніше набутого досвіду, способів дій у нових обставинах, а основною відмінною ознакою цього складника вважається самостійний творчий акт [12].

Водночас дослідники схиляються до думки, що у своїй генезі досліджуване утворення проходить низку послідовних шаблів: зацікавленість, допитливість, власне пізнавальний інтерес, теоретичний інтерес. На першому шаблі розвитку вагоме значення мають зовнішні стимули – нові обставини ситуації, елементарні орієнтування на той чи інший предмет чи явище. На послідуєчому шаблі – допитливості – найбільш характерною ознакою вважаються наміри досягнути сутність і основні властивості предмету, дізнатися нові факти про нього. Цей процес супроводжується здивуванням, емоцією радості (від набутих знань), захопленістю, піднесенням настроєм. Основним критерієм оцінки цього шабля вважається розвинена здатність до формулювання великої кількості запитань.

Третій шабель – це етап суто пізнавального інтересу. Для характеристики його використовують міру захопленістю суб'єкта певними знаннями, що загалом означає рівень їх розуміння і зумовлює наявність стимулів особистісного плану, які дозволяють продовжувати і завершити розпочату діяльність. На четвертому шаблі – творчому – на перший план виступають прагнення до самостійного творчого пошуку у діяльності. Отже, розглянута структура феномену, на нашу думку, характеризує його не лише зі сторони

мотиваційної сфери, але й з боку діяльності й загалом зі сторони особистості [35]; [36].

Проте питання видів інтересу, а також їх становлення та розвитку, не є однозначним. Так, деякі дослідники дійшли висновку, що існують певні форми досліджуваного явища, між якими існують зв'язки: *інтерес-ставлення*, схильності, що є цілком стійким утворенням у психіці (цікавість до певної сфери життя); *допитливість* – короткотривале виявлення цікавості до чогось (головна ознака залежність від ситуації). У свою чергу інтерес-ставлення поділяється на підвиди, зокрема такі, що: передбачають отримання задоволення від самої діяльності, її перебігу (розгортання), а основною ознакою при цьому є безпосередність і процесуальність – тобто процесуальні; *опосередковані*, т. з. цільові, у яких поєднуються як цільові, так і процесуальні, аспекти.

Разом з тим, дослідники вказують, що ці феномени також розвиваються у ході онтогенезу людини. Такого висновку вони дійшли на основі аналізу явища наступності між інтересом допитливості та пізнавальним ставленням. З'ясовано, що більш ранньою формою є допитливість, яку розуміють як певну орієнтувальну дію (своєрідний рефлекс на новизну), потім слідує довільна пізнавальна активність (допитливість «чомучок»), а вже наостанок – інтерес ставлення до конкретної галузі знань чи сфери буття. Варто відмітити, що інтерес-ставлення нерідко розглядають у якості мотиваційної установки, що розуміють як свого роду готовність до виконання певних дій, внаслідок яких суб'єкт отримає задоволення, яке є по своїй суті позитивним [43, с. 63].

Таким чином, інтереси особистості є об'єктом вивчення філософії, психології, педагогіки, педагогічної психології. Комплексне вивчення даного утворення сприяло узагальненню основних його властивостей і структури. Визначено, що феномен інтересу поєднує у собі ознаки мотиваційно-емоційного та особистісного пластів психічного та поділяється на певні види. Інтерес загалом відображає ставлення людини до процесу пізнавальної діяльності та її результатів. Пізнавальний інтерес розглядають як окремий вид інтересу, що стосується до набуття нових знань, досвіду та характеризує

пізнавальну потребу й процес учіння людини. Як складне психологічне утворення містить у собі емоційний, когнітивний, регулюючий і творчий елементи. Пізнавальний інтерес у ході свого становлення і розвитку проходить низку послідовних щаблів і характеризується певною динамікою в онтогенезі.

1.2. Динаміка пізнавальних інтересів у період дошкільного дитинства у контексті особистісного та пізнавального розвитку

Нами було з'ясовано, що пізнавальний інтерес відображає ставлення людини до предметів і явищ дійсності, що супроводжується позитивними емоційними переживаннями у процесі набуття нових знань, досвіду. Означене утворення не є генетично успадкованим, оскільки виникає на певному етапі розвитку та поступово удосконалюється [48].

Розвиток досліджуваного феномену у дошкільному віці розглядають у поєднанні з активністю, емоційністю та самостійністю. На початку пізнавальний інтерес зумовлює виникнення активності, яка, у свою чергу, актуалізує діяльність, особисту зацікавленість, самостійність і призводить до виникнення пізнавального інтересу, який поступово набуває ознак стійкості та глибини.

На початок старшого дошкільного віку перелаштовується вся структура психіки та, відповідно, життєдіяльність дитини і безумовно її ставлення до природного та соціального довкілля. Сутність таких перетворень зумовлює появу у цьому періоді внутрішнього світу, а також і здатності до внутрішньої регуляції поведінки. Такі зміни пов'язані з появою важливих новоутворень, насамперед, у сфері свідомості особистості малюка.

Істотні зміни відбуваються у системі стосунків дитини зі світом: з'являються нові форми взаємодії з однолітками та дорослими, мають місце нові види діяльності, що у свою чергу зумовлює удосконалення мовлення у старших дошкільників. У дітей формується самостійність, що проявляється у різних видах діяльності як практичного, так і пізнавального змісту, що сприяє

виникненню потреби у автономних висловлюваннях, обговоренню задумів і перепон на шляху до мети, міркуваннях з приводу виконання індивідуальних або сумісних дій. У зв'язку з цим з'являються абсолютно нові цілі у спілкуванні, які передбачають обмін дитини з дорослим враженнями, емоціями, роздумами [54].

Також має місце зовсім нова форма мовлення – монологічне. За допомогою неї вони обмінюються своїми успіхами чи невдачами, враженнями з приводу результатів власної діяльності. Таке мовлення поступово перетворюється на внутрішній монолог, що є наслідком інтелектуалізації цього психічного процесу. Нові запити у спілкуванні та діяльності стимулюють виникнення цілком нових форм мовлення, які призводять до інтенсивності в оволодінні мовою, збагаченні різних видів словника, усвідомленні граматичної будови слів [61].

Діти 5-6 років розпочинають використовувати мовлення не лише для того, щоб встановити контакт, але й для того, щоб отримати нові ґрунтовні відомості, які вони розміщують у власній системі досвіду і потім використовують для розв'язування мислинневих завдань. Як бачимо, мовлення набуває особливого статусу у мисленні та суто пізнавальних діях. Набута дітьми здатність стає підґрунтям для виникнення функції планування, призначення якої передбачає складання плану дій для розв'язання практичних і розумових завдань [65].

Найбільш значущим здобутком для дітей 5-6 років - це зміни у поведінці, у якій зростає питома вага довільності. Також у цьому віковому діапазоні розпочинають формуватися вольові дії. Дошкільник вчиться ставити мету, планувати дії, а також і контролювати дії та досягнення результату [37].

Такі дії малюка набувають ознак позаситуативно-особистісної форми, коли втрачається власна дитяча безпосередність. За таких обставин дії дошкільника визначаються його розумінням предмета (більш влучно – образом), а не безпосередньо фізичним предметом. Це свідчить про виникнення суто ідеальних мотивів і, відповідно, мотивації.

У діапазоні 5-6 років простежується інтенсивність появи та розвитку пізнавальних мотивів. Дошкільники починають отримувати насолоду від розв'язання не лише ігрового, але і розумового завдання, від розумових зусиль, які вони задіяли, щоб досягнути намічених цілей, результату [40].

Дитина 5-6 років має змогу до вольових зусиль під час досягнення мети. У цей період починають формуватися і вольові якості особистості, зокрема цілеспрямованість. Для 5-6-річних дошкільників успіх у діяльності залишається вагомим стимулом до подолання перепон на шляху до мети. Одночасно з ним набуває значущості й невдача у діях: чинить стимулюючий вплив на дітей.

У віці 5-6 років ознак довільності набувають і ті психічні процеси, які є характерними для розумового пласту психіки: мнемічні, мислительні, процеси уяви, дії сприйняття та мовленнєві дії [32].

У дітей 5-6 років відбувається процес розмежування практичних дій з матеріальними предметами (об'єктами): виокремлюються орієнтувальна та виконавча частини. Разом з тим було відмічено, що орієнтувальна складова дії, окрім обстеження (адже воно ще відбувається у зовнішньому розгорнутому плані), спрямовується: а) на встановлення істотних ознак об'єктів; б) на встановлення послідовності ймовірних і необхідних виконавських дій. Іншими словами, з'являються її нові функції практичної дії. Згодом її функції розширюються: орієнтувальні дії вирізняються самостійністю та попередньо реалізуються у внутрішньому плані. У 5-6-річних дітей, тим самим, відбуваються зміни у характері цілеспрямованих дослідницьких дій і операцій. У дошкільників спостерігається ускладнення практичних дій: зовнішні маніпуляції з предметами з метою ознайомлення з предметами змінюються на дотикові цілеспрямовані операції (в основі яких зір і дотик) [31].

У цьому періоді з'являється цілісність у зорових і дотикових операцій під час обстеження предметів та виявлення їх ознак, внаслідок чого збільшується міра координованості аналізаторів зору, дотиків і рухів у процесі ознайомлення з об'єктом пізнання. Саме такі обставини збільшують рівень допитливості дошкільника. Зокрема значно зростає кількість об'єктів, сторін довкілля, які

привертають його увагу. П'яти-шестирічна дитина прагне виявляти для себе нове у звичних і знайомих йому об'єктах, намагається встановити їх походження [47].

Удосконалюється у цьому віковому діапазоні й процес сприймання. Він набуває більшої довільності, встановлюються зв'язки з мисленням, пам'яттю та загалом з досвідом, що дозволяє набуту статусу інтелектуального процесу. Його підґрунтям стають набуті раніше людством та представлені у культурі шляхи та знаряддя, які дозволяють краще пізнати навколишній світ, відкрити для себе нові його сфери, насамперед, генезис виникнення та створення штучного світу (рукотворних предметів). Також для старших дошкільників відкривається структурний шлях розуміння, що дозволяє їм не лише розгледіти предмет, але й встановити його взаємозв'язки з іншими речами, досягнути внутрішню логіку взаємовідношення людини та предметів. Нове, незвідане, те з чим не можна встановити схожість – стимул до виникнення проблемної ситуації, мислення, цікавості, до допитливості [34].

Має свої відмінності й мислення п'яти-шестирічних дітей. Зокрема воно багато у чому починає спиратися на досвід (дитячу пам'ять). Почати міркувати для дітей означає, що потрібно відшукати необхідні знання, іншими словами пригадати або ж у певній мірі змінити набуті знання, удосконалити їх. Зв'язок між означеними пізнавальними процесами достатньо міцний. Отже, основна мета акту мислення полягає у тому, щоб відтворити набутий раніше досвід, а не побудувати логічну структуру понять.

Так, спираючись на образне мислення, досліджуючи цікавий для них предмет, діти п'яти-шести років здатні узагальнювати власні знання, навички, дізнаватися про нові зв'язки та відношення між предметами. У цьому сенсі процес мислення дітей відмежовується від умов ситуації, а тому з'являється здатність відкривати раніше невідомі зв'язки, які вже не спираються на чуттєвий досвід. Отже, старший дошкільник здатен у внутрішньому плані (для себе) уявити низку послідовних перетворень предмета зі сторони людини, відштовхнувшись від початкового етапу, де він виник. У нього наразі існує

надзвичайно актуальний запит: зрозуміти та впорядкувати дійсність, яка його оточує, досягнути ті зміни, які мають місце у ній. Загалом все це сприяє виникненню суто дитячого світогляду, основними ознаками якого є цілісність і неповторність [32].

Власне тому опанування дошкільником образною формою мислення, призводить його до досягнення ним існуючих логічних законів, стимулює виникнення та вдосконалення понятійного мислення. Так, в уявленнях п'яти-шестирічних дітей про зовнішній світ, змінюється пріоритет фактів: насамперед, домінують прагнення встановити зв'язки між предметами та явищами, а виокремлення поодиноких фактів відходить на інший план. У цьому віці дошкільники здатні фіксувати для себе приховані, але сутнісні зв'язки та відношення між об'єктами дійсності [17].

У дослідженнях науковців доведено, що найбільш важливою ознакою дитячої свідомості (5-6 років) є її здатність до пояснення причин і наслідків у виникненні того чи іншого явища чи події. Науковці дійшли висновку, що цей момент є визначальним, адже саме від цього особистісного утворення беруть початок: знання та їх рівень, діапазон інтересів, світоглядна позиція 5-6-річного дошкільника [16].

Наприкінці шостого року життя виникає підґрунтя логічного мислення. Зокрема дошкільник здатен оперувати досить складними поняттями (категоріями) та встановлювати відношення між предметами, що мають абстрактну форму. Так, дитина 5-6 років здатна з'ясувати причинно-наслідкові відношення між рівнем потреб дорослої особи та необхідністю подальшого вдосконалення будови предмета та його функцій. Розвиток означеної здатності проходить у декількох напрямках: дошкільник перестає звертати увагу на зовнішні причини, натомість акцентує погляд на латентні, приховані чинники; надміру узагальнене сприйняття причин поступається місцем більш диференційованому та влучному поясненню; дитина прагне відобразити найбільш узагальнену логіку подій [14].

У процесі особистісного становлення (перебуваючи під пильним наглядом дорослого) дітям 5-6 років випадає нагода самостійно розв'язувати пізнавальні задачі, що призводить до формування у них найбільш елементарних форм пізнавальної діяльності, де необхідним атрибутом стає цілеспрямоване спостереження або міркування. Все це проявляється у великій кількості запитань різнопланового змісту щодо предметів і явищ світу. Важливо, що серед них переважають запитання, які розпочинаються зі слова "чому".

Означені питання потребують такої відповіді, яка насичена конкретною інформацією, що вкрай важлива на даний момент для дитини. Така ситуація виникає тоді, коли дитина 5-6 років вперше зіткнулася з невідомими їй фактами або явищами, на які вона звернула увагу (може виникнути цікавість, здивування або страх). Разом із тим, така реакція дитини можлива й тоді, коли існуючі у неї уявлення про подію чи явище за одними ознаками співпадають, а за іншими – ні. Ще одна з подібних ситуацій передбачає, що дитина вже зробила певний висновок чи узагальнення, але будь за що прагне його перевірити, підтвердити (іншими словами самоствердитися) [1].

У віці 5-6 років запитання, основною спонукою яких є бажання дізнатися щось про навколишній світ, переважають над іншими типами поставлених питань. Зростання їх кількості вважається лакмусовим папірцем того, що змінилося ставлення дошкільника до світу. Одночасно спостерігається тенденція, що у цьому віковому діапазоні дошкільник намагається класифікувати з боку своєї свідомості предмети та явища, відшукати, що у них є спільного, а що є відмінного. Узагальнення знань, виділення класів явищ і предметів, осягнення їх подібності-відмінності – суто нові для старших дошкільників розумові задачі, які вони намагаються розв'язати. Запитання, які задає п'яти-шестирічна дитина (на основі розумових задач) вважаються показником більш вищого рівня допитливості та водночас намаганням залучити дорослих допомогти знайти правильну відповідь у ході розв'язання пізнавальних задач [10].

Для дітей 5-6 років є властивою ціла низка пізнавальних запитань, які нерідко об'єднані у цілі системи. Інколи поодинокі запитання є розподіленими у часі, що вказує на міцність дитячого інтересу [54].

Дітей 5-6 років найбільш за все цікавить виникнення та походження різноманітних предметів і речей, багатство подій і явищ дійсності, яку роль відіграє людина у створенні предметів. Окрім всього старших дошкільників цікавлять поведінка та вчинки, людей, а також їх мотивація [58].

Як бачимо, зміни відбуваються і в процесах уяви, що набувають ознак особливої інтелектуальної діяльності, мета якої полягає у перевтіленні навколишньої дійсності.

Таким чином, особливості дітей 5-6 років стосуються перебудови пізнавальної, емоційної та поведінкової сфер, що в цілому сприяє виникненню та розвитку міцних пізнавальних інтересів. Проте далеко не всі чинники можуть сприяти виникненню у дітей 5-6 років пізнавального інтересу, що потребує пошуку ефективних шляхів взаємодії з дошкільниками, їх навчання. Для розвитку досліджуваного явища доцільно, на нашу думку, активно використовувати засоби медіаосвіти.

1.3. Вплив засобів медіаосвіти на розвиток пізнавальних інтересів дітей 5-6 років

Медіаосвіта розглядається як один з напрямів освітнього процесу, який спрямований на набуття людиною вмінь ефективно та безпечно взаємодіяти з сучасними масмедіа, до яких відносять як усталені форми (радіо, телебачення, друкована періодика), так і новітні, основу яких складають інформаційні комп'ютерні технології. Результат медіаосвіти виявляється у меіаграмотності особистості, яка є невід'ємною ознакою сучасності та виявляється у здатності вільно взаємодіяти з ІКТ, виявляти себе у спілкуванні через медіазасоби, критично осмислювати інформацію, а також відрізнити реальний контент від віртуальної симуляції. Отже, медіаграмотність дозволяє пересічній особі вільно

поводити себе з різними типами медіа: сприймати та осмислювати повідомлення а також їх створювати [3].

Наразі виокремлюють наступні типи медіа 1) найперший – писемність 2) наступними є друковані типи – літографія, фотокартки, друковані засоби; 3) далі слідує електричні – звукозапис, телеграф, телефон; 4) сучасні – кінематограф, телебачення; 5) цифрові – персональний комп'ютер, смартфон, мережа Internet. Виникнення цифрових типів медіа сприяло їх доступності широкому загалу людства, а тому поряд із масмедіа вони активно упроваджуються в освітній процес, у тому числі й у заклади дошкільної освіти. Відповідно, постає нагальна потреба забезпечити формування відповідної освітньої компетентності у дітей 5-6 років напередодні їх вступу до школи [19].

Мета медіаосвіти у загальному вигляді полягає у: підготовці особи до життя в інформаційному просторі соціуму; формуванні здатності до сприйняття та обробки інформації; розвитку критичної оцінки інформаційного контенту; виробленні вмінь спілкування на основі невербальної комунікації на основі технічних пристроїв. У цьому сенсі дослідники використовують термін медіатекст, який за своєю сутністю є інформаційним повідомленням, що створене у відповідності зі способом кодування інформації на певному технічному пристрої (інколи вживають словосполучення *жанр медіа*) й в залежності від цього розрізняють або друкований текст, або відеокліп, або мультфільм тощо. Отже, у процесі соціалізації у дітей мають формуватися здатності до сприйняття та розуміння поширених у культурі медіатекстів [40, с. 431]. Як бачимо, означені завдання тісно вплетені до проблеми соціалізації особистості, яка відбувається у новому типі суспільства – інформаційному.

Технології, які використовують у освітній галузі поділяються на наступні види: а) *учбові або учбово-розвивальні*, такі, що передбачають надання дітям необхідних відомостей, розвиток актуальних навчальних вмінь і навичок пізнавальної активності, підтримувати нагальний рівень навчання; б) *тренажери*, які спрямовані на вдосконалення актуальних здатностей, учбових вмінь і навичок, систематизації нового матеріалу або закріплення того, який

було подано раніше. Власне цей вид освітньої технології передбачає зорієнтованість на певні знання, вузлові запитання, а також їх коригування, при цьому програма, яка закладена в основу тренажеру повністю контролює процес навчання; в) *інформаційно-пошуковий і довідковий* вид призначені задля отримання необхідної інформації, а також для вдосконалення шляхів і здатностей щодо упорядкування раніше набутих знань; г) *демонстраційні технології*, основне призначення яких представити відомості через видимий образ, що полегшує його пізнання або дослідження; д) *наслідувальні засоби* спрямовані на конкретний пласт реальності з метою детального вивчення його структури й функціонального призначення; е) *лабораторні освітні технології* спрямовані проведення дистанційних експериментів на певному спеціально призначеному обладнанні особою, яка навчається; є) *моделювальні засоби*, спрямованість яких передбачає комбінування структурних елементів предмета чи явища, чи його моделі; ж) *навчально-ігрові засоби* (так звані *розвивальні ігри*), які дозволяють здійснювати навчання у ігровій формі [39].

Найбільш розповсюдженими у дошкільній освіті є ігрові технології, що спрямовані на математичний і музичний розвиток дошкільника, на вдосконалення розумової сфери загалом і окремих пізнавальних процесів, на формування художньо-естетичних вмінь і навичок

Під час медіаосвіти дошкільники мають змогу дізнатися й опанувати планшет, смартфон, комп'ютер або ноутбук. Означені технічні пристрої дозволяють вільно обмінюватися інформацією, досягнути медійні новинки, дізнаватися цікаву для себе інформацію. В цілому вони сприяють розвитку у дошкільників знакової функції свідомості, яка є підґрунтям формування у дітей здатності міркувати, не спираючись при цьому предмети (мислити про себе). Разом з тим ІКТ зумовлюють формуванню посидючості, мобільності, зосередженості, наполегливості, а головне – допитливості [30].

Оскільки більшість інформації, яка становить цікавість для дітей 5-6 років, представлена у художньо-образній формі, то за допомогою телеекрана можна ознайомлювати вихованців з культурою, мистецтвом, архітектурою,

природним довкіллям, з предметами, створеними людьми. Будь-яка інформація є доступною для дошкільників у віртуальному просторі, яку вони не в змозі побачити у реальності. Для них відкритими стають ціла низка галузей знань: мистецтво, довкілля, техніка, побут тощо. Разом з тим, художній контент завжди поєднується з текстом, що дозволяє кращому осмисленню побаченої й почутої цікавої інформації. Як бачимо, медіа сприяє розвитку пізнавальних інтересів дошкільників, зокрема дітей 5-6 років, адже це могутнє джерело цікавих й актуальних відомостей [29].

Як відмічають науковці, найбільш доцільно, з точки зору педагогічної науки, у дошкільній освіті використовувати інформаційно-комунікативні технології, оскільки в їх основі закладено оперування образами предметів, що актуально для дітей 5-6 років. Так, їх поділяють на: а) технології, які супроводжуються мультимедійними презентаціями, тобто вони надають можливість вихователям використовувати наочність і демонструвати певні відеофрагменти того чи іншого предмета, явища чи події; б) технології, які передбачають наявність і застосування спеціальних комп'ютерних програм, які власне і здійснюють навчання, іншими словами, вони дозволяють створювати конкретні моделі та демонструвати їх у потрібний момент старшим дошкільникам [14].

Доступність означених технологій до мережі Internet значно розширює можливості таких технологій як мультимедійні проектори, плазмовий телеприймач, DVD-програвач, комп'ютер, відеокамера та ін. За умови їх вмілого та доцільного використання у освітньому процесі, означені технології значно удосконалюють освітній процес і сприяють розширенню діапазону пізнавальних інтересів сучасних дітей 5-6 років.

Також у дослідженнях науковців відмічається, що існуючі у сучасних умовах медіатехнології дозволяють враховувати не лише вікові особливості старших дошкільників, але й ту позицію, яку може займати дитина у процесі пізнавальних актів: *пасивна*, яка супроводжується сприйманням і засвоєнням зовнішніх відомостей; *активна*, яка пов'язана з самостійністю пошуку,

знаходження та використання нагальних відомостей; умотивовані та цілеспрямовані пошук, знаходження та використання знань, *організовані і керовані зовні* [41].

Фахівці погоджуються з тим, що сучасні освітні медіатехнології мають низку переваг, у порівнянні з усталеними, зокрема вони сприяють: більш якісному засвоєнню сенсорних еталонів; стрімкому розвиткові здатності орієнтуватися на площині, у просторі; краще усвідомлювати сутність чисел, множин; використовувати візуальне та наочно-образне мислення, більш властиві для дошкільників; появі нових інтересів на основі образної форми, яка є більш зрозумілою; за рахунок мультиплікації швидше привертають увагу та довше її утримують; стимулюванню пізнавальної активності та виникненню нових пізнавальних інтересів; спостереженню та отриманню вражень від тих обставин, свідком яких у звичних умовах дитина може не стати.

Разом з тим, медіатехнології ґрунтуються на динамічності й мимовільній увазі дітей, що дозволяє їх легше залучити та мотивувати до пізнавальної діяльності. Так, активно вдосконалюються процеси пам'яті та мислення, дещо раніше діти схоплюють вміння читати, писати, загачувати запас слів, розвивається дрібна моторика долонь і пальців рук, зростає рівень координації рухів очей, удосконалюється уява та фантазія, формується творчий потенціал, стрімко зростають інтереси до багатьох галузей знань [45].

Фахівці погоджуються з тим, що одним із засобів, що відрізняється найбільшою дієвістю щодо дітей 5-6 років є мультиплікаційні фільми. У цьому відношенні їх перегляд з наступним обговоренням змісту призводить до відкриття нових фактів про навколишній світ і, відповідно, до розширення діапазону інтересів. Так, К. Крутій наголошує, що використання відео-сюжетів і мультфільмів (у якості медіатехнології) потребує певного алгоритму дій. На думку авторки, суть технології полягає у формуванні у дошкільників: здатностей до сприйняття й розуміння інформації; навичок спостереження, класифікації, порівняння; можливостей до узагальнення, до формулювання висновків; вмінь слухати та формулювати висловлювання [27, с. 390]. У дітей

5-6 років, відповідно, за уявленнями дослідниці, виникають відомості про предметний світ, задовольняється дитяча цікавість до людських стосунків у різних сферах життя, засвоюються норми і цінності, які схвалені суспільством.

К. Крутій говорить про використання раніше створених мультфільмів (готової продукції). Натомість О. Данилюк пропонує використовувати технологію для самостійного створення дітьми анімаційних фільмів. При цьому авторка пластилінову анімацію, спеціальні технічні пристрої та програми, а також алгоритм створення дітьми 5-6 років анімаційних фільмів. Він складається з кількох кроків: 1) вигадкування сценарію; 2) виготовлення дійових персонажів; 3) виготовлення декорацій і необхідного фону; 4) налаштування освітлення; 5) проведення відеозйомки; 6) монтування різних відео в одне; 7) накладання звуку. Як зазначає О. Данилюк діти з великою цікавістю та охотою приймають участь у створенні мультфільмів, активно пропонують власні сюжети, дізнаються багато нового, у тому числі й про професії мультиплікаторів [13, с. 18]. Отже, використання мультиплікації, у якості освітньої технології у роботі з дітьми, дозволяє підтримувати та оптимізувати виховання важливих рис, які найбільш цінні для даного вікового періоду: допитливість, спостережливість, виявлення у пошуку відповідей на запитання самостійності, наполегливості.

Наступною, не менш важливою технологією, яка має поєднуватися з мультфільмами, є медійні (освітні) дитячі ігри. Вони створюються на основі існуючої у розпорядженні ЗДО медіапродукції (мультфільми, збірки аудіоказок, друкованих дитячих видань), призначення якої полягає у розвитку та вдосконаленні здатності до сприймання й розуміння тексту медіа. Достатньо широко використовуються у ЗДО дидактичні ігри, ігри-драматизації, рольові, театралізовані, сюжетно-рольові. У ігровій діяльності діти є більш розкутими й налаштовані на активне пізнання та взаємодію з медійними текстами. У подальшому набуті вміння й можливості сприятимуть формуванню у старших дошкільників умінь не лише сприймати текст, але й читати його, критично

оцінювати, висловлюватися з приводу його змісту, а також самостійно створювати сучасні медійні тексти і, тим самим, самовиражатися [25].

Означені освітні технології для дітей 5-6 років, з метою розвитку у них пізнавальних інтересів, мають доповнюватися іншими сучасними медійними засобами, зокрема друкованими дитячими періодичними виданнями. Важливо відмітити, що оптимальним для цього є введення правила систематичності та цілеспрямованості, що дозволить дітям зрозуміти не лише призначення друкованих засобів, але й самим долучитися до їх створення, для прикладу, друкованої газети з використанням різної оргтехніки під наглядом дорослих [24].

Одним із необхідних засобів реалізації медіаосвіти дітей 5-6 років є спеціально створене середовище, яке має забезпечувати умови для творчості. Тому потрібно приділити увагу для наповнення особливим творчим контентом медіасередовище для виникнення та стимулювання розвитку пізнавальних інтересів дітей. У подальшому воно сприятиме заохоченню до участі у різних видах діяльності, які містять пізнавальний аспект (ігри, конкурси, вікторини тощо). Це середовище має вміщувати у собі технології навчання та виховання, що ґрунтуються на сучасних медіазасобах, які сприяють реалізації гностичної діяльності дітей 5-6 років та забезпечують вільний доступ учасників освітнього процесу до найбільш нагальних освітніх ресурсів.

Так, О. Качура наголошує, що надзвичайно цінними компонентами медіасередовища у ЗДО є: *медіазасоби, чітко визначені педагогічні умови, найбільш дієві та сучасні освітні технології, методичні посібники та відповідні навчальні програми, положення особистісного підходу, який нині домінує у дошкільній освіті* [22, с. 12]. На думку авторки, означені складові забезпечуватимуть успішність у пошуку нагальних для дитини відомостей, відомостей, збільшення діапазону та глибини пізнавальних інтересів, вдосконалення інтелектуальних процесів, розвиток гри та творчості (з використанням медіа) дітей 5-6 років. Отже, відповідне середовище з його

компонентами забезпечує успішність медіаосвіти п'яти-шестирічних дітей у закладах дошкільної освіти.

Таким чином, медіаосвіта є невід'ємною складовою сучасного суспільства. Вона призначена для формування вмінь і здатностей особистості успішно та безпечно контактувати з медійними текстами (повідомленнями), які створені за допомогою різного роду технічних пристроїв: друкований текст, кліп, мультфільм, повідомлення на комп'ютері, у смартфоні (текстове, голосове, відео). Медіаосвіта передбачає використання різного роду засобів і технологій. Зокрема у дошкільній освіті нині активно використовуються різного роду технічні пристрої, які складають основу для перегляду мультфільмів, подорожей, розвиваючих ігор, а також друкованою продукцією для дітей (журнали, книги, ілюстрації). Поєднання означених засобів з технічними пристроями, облаштування у ЗДО відповідного медіасередовища (медіазасобів, педагогічних умов, освітніх технологій, методичних посібників навчальних програм, положень особистісного підходу) сприяє тому, що засоби медіаосвіти стають вагомими чинниками для розвитку пізнавальних інтересів дітей 5-6 років.

Висновки до розділу 1

Інтерес є об'єктом вивчення філософії, психології, педагогіки, що сприяло узагальненню його властивостей і структури. Феномен інтересу містить у собі ознаки мотиваційно, емоційного й особистісного пластів психіки та поділяється на види. Інтерес в цілому відображає ставлення людини до процесу пізнавальної діяльності та результатів. Пізнавальний інтерес є окремим видом інтересу, що характеризує процес набуття нових знань, досвіду та характеризує пізнавальну потребу й процес учіння. Як складне психологічне утворення пізнавальний інтерес містить у собі емоційний, когнітивний, регулюючий і творчий елементи й у ході свого становлення і розвитку проходить низку послідовних щаблів.

З'ясовано, що у дітей 5-6 років відбувається перебудова пізнавальної та емоційної сфер, а також практичної поведінки, що в цілому складає підґрунтя для виникнення та розвитку міцних пізнавальних інтересів. Особливо важливими є зрушення у сфері мислення: активно розвивається образна його форма, виникає словесна та продовжує удосконалюватися наочна. У поєднанні з пізнавальною потребою та емоційними процесами з'являється пізнавальні інтереси у дітей.

Медіаосвіта призначена для формування вмінь і здатностей особистості успішно та безпечно контактувати з медійними текстами (повідомленнями), які створені за допомогою технічних пристроїв: друкований текст, кліп, мультфільм, текстове, голосове, відео повідомлення на комп'ютері, у смартфоні. У дошкільній освіті активно використовуються технічні пристрої, які складають основу для перегляду мультфільмів, віртуальних подорожей, проведення розвиваючих ігор, ознайомлення дітей з друкованою продукцією. Поєднання у єдине ціле *медіазасобів, педагогічних умов, освітніх технологій, методичних посібників навчальних програм, положень особистісного підходу* у ЗДО є основою медіасередовища, засоби якого є вагомими чинниками розвитку пізнавальних інтересів дітей 5-6 років.

РОЗДІЛ 2.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ 5-6 РОКІВ У КОНТЕКСТІ ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ІЗ ЗАСОБАМИ МЕДІАОСВІТИ

2.1. Методика, процедура та результати констатувального експерименту

У першому розділі роботи було здійснено теоретичний аналіз проблеми розвитку у дітей п'яти-шести років пізнавальних інтересів засобами медіаосвіти. З'ясовано, що сутність досліджуваного явища полягає у пізнавальному ставленні особистості до навколишнього світу та результатів власних гностичних дій і діяльності. Підґрунтям виникнення пізнавальних інтересів у дітей 5-6 років є значущі зміни у пізнавальній, емоційній і практичній сферах. Пізнавальний інтерес дітей 5-6 років у нашому дослідженні розглядаємо як складне утворення у психіці, що має певну структуру, власну динаміку розвитку й індивідуальну розвиненість у кожної дитини.

Означені вище висновки стали основою для проведення констатувального експерименту та розробки відповідної програми дослідження. При цьому ми виходили з того, що мета експериментальної роботи полягала в емпіричному вивченні особливостей розвитку пізнавальних інтересів п'яти-шестирічних дітей у взаємозв'язку з засобами медіаосвіти та впливу на них суспільного й сімейного виховання.

Реалізація основної мети експериментального дослідження передбачала поступове розв'язання низки дослідницьких завдань, зокрема:

1. З'ясувати основні компоненти, критерії та показники пізнавальних інтересів для оцінки міри їх розвиненості у дітей 5-6 років.

2. На основі емпіричних методів скомпонувати методику, що відповідала б вимогам предмету нашого дослідження.
3. Провести діагностування пізнавальних інтересів п'яти-шестирічних дітей, визначити міру їх розвиненості та схарактеризувати виявлені рівні.
4. З'ясувати особливості впливу дорослих та їх роль у розвитку пізнавальних інтересів дітей 5-6 років.

Емпіричне дослідження було проведено на базі експериментального закладу дошкільної освіти № 271 Деснянського району м. Києва. Всього брали участь 28 дітей старшої групи та їх батьки (26 осіб), десять педагогічних працівників означеного закладу. Дослідження було проведено упродовж грудня 2021 року та січня 2022 року.

Так, констатувальний експеримент проводився у три етапи (підготовчий, емпіричний, заключний) та передбачав взаємодію дослідника з трьома вибірками досліджуваних: дітьми 4-6 років, їх батьками та вихователями закладу. З метою їх реалізації попередньо було здійснено низку експериментальних процедур на підготовчому етапі.

Організуючи констатувальний експеримент, ми виходили з того, що пізнавальні інтереси п'яти-шестирічних дітей є багатогранним утворенням, мають визначену структуру та є чутливими до зовнішніх впливів. На основі цих положень було проведено роботу з уточнення компонентного складу утворення, критеріїв і показників у відповідної вікової категорії дітей. Відповідно, основні складники пізнавальних інтересів у нашому дослідженні були когнітивний, афективний і діяльнісний.

На основі аналізу БКДО та чинних програм дошкільної галузі виділено основні критерії та показники предмету дослідження, які внесені до таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Критерії та показники розвиненості пізнавальних інтересів п'яти-шестирічних дітей

Критерії	Показники
<i>пізнавальний</i>	виявляє інтерес до предметів і явищ навколишнього світу;

	розрізняє властивості й ознаки предметів і явищ; розрізняє зв'язки між предметами та явищами; виявляє зацікавленість до нових фактів і знань; розуміння призначення речей; розрізняє речі природні та ті, які виготовлені людьми; демонструє зосередженість і стійкість уваги під час гностичної діяльності; цікавиться проблемними запитаннями; виявляє інтерес до медіа-світу; розуміє призначення сучасних технологічних пристроїв
<i>емоційно-вольовий</i>	позитивно реагує на успіх у гностичній діяльності; помітні прояви яскравих пізнавальних емоцій (захоплення, радість), а також задоволення від розумового напруження; залюбки та з задоволенням дізнається нові фактами, відомості, радіє нагоді їх отримати; засмучується, коли не в змозі досягнути успіху; демонструє наполегливість у здобутті потрібних відомостей;
<i>практичний</i>	намагається самостійно розв'язувати пізнавальні завдання; виявляє стійкі реакції на пізнавальні стимули; активність у пізнанні нових знань про предмети, самостійне їх опанування та використання; самостійна активність в освоєнні нових технічних пристроїв; швидко набуває вмінь їх використання; ставить багато запитань проблемного характеру; вправно користується новими знаннями, пристроями.

У відповідності з уточненими компонентами, критеріями та показниками, за якими надається оцінка розвиненості пізнавальних інтересів, було здійснено підбір методів для комплектування цілісної методики емпіричного дослідження. Так, для вивчення когнітивного складника досліджуваного явища було обрано акторський метод *Здогадайся, що знаходиться у скриньці* (В. Юркевич), для афективного складника – *Дивовижний палац* (В. Юркевич), *Секретний лист* (власна модифікація методу А. Прихожан), для практичного складника – *Зроби опис картинки, спостереження за дітьми* в умовах виконання діагностичних завдань, *спостереження*. Означені методи склали першу частину методу та були призначені для роботи з дітьми 5-6 років. Окрему частину методики склали анкети для вихователів і батьків, пов'язані з виховними впливами на пізнавальні інтереси дошкільників. Розглянемо та схарактеризуємо обрані нами методи дослідження.

Так, *Здогадайся, що знаходиться у скриньці* – метод, який зорієнтований на виявлення вмінь у дітей 5-6 років ставити запитання, у яких помітний і чітко виразний пізнавальний контекст. Разом з тим, за допомогою цього методу можливо з'ясувати бажання дітей щось розповісти про певний предмет, виділити назвати його функції, виділити властивості, визначити матеріал з якого він був виготовлений, вказати на сферу його використання. Окрім того експериментатор мав змогу фіксувати дитячу активність під час виконання завдання, а також і намагання досягнути успіху (розв'язати поставлене завдання). Для успішного використання методу було зроблено скриньку чорного кольору, у яку було покладено іграшковий смартфон, ноутбук, приставку для гри, тобто всі предмети мають відношення до засобів медіаосвіти.

Перед досліджуваним ставилося завдання відгадати, що знаходиться у скриньці. Як правило, експериментатор запитував у нього, чи хоче він відгадати, що знаходиться у палаці та пояснював як цього досягнути: потрібно ставити запитання, які допоможуть це з'ясувати. Коли відгадка дитини була правильною, їй демонстрували предмет, надавали змогу його розгледіти, уточнити, а потім пропонували розповісти про нього. Коли дитина не відгадала предмет алгоритм полягав у наступному: скласти власну загадку про предмет або розповісти про нього, не називаючи його, а експериментатор мав відгадати за описом що це.

У ході роботи фіксувалися запитання, правильні відгадки, надані описи предметів. Власне діагностика відбувалася переважно у другій половині дня або у вільний від занять проміжок часу. Форма проведення індивідуальна. Попередньо створювалася сприятлива атмосфера, яка сприяла невимушеній поведінці дитини 5-6 років.

Наступним був діагностичний метод *Дивовижний палац*. У його основі закладено завдання на класифікацію, що водночас дозволяло експериментатору виявити ставлення дітей до предметів, виготовлених людиною. При цьому також зверталася увага на вміння пояснити власні дії, в основі яких знання та

уявлення про світ предметів, створених людиною. У відповідності зі змістом і процедурою проведення було підготовлено два чарівних палаци та дві групи карток із зображенням предметів природнього походження та штучно створених. У першій групі були картинки із зображенням квітки, вовка, ведмедя, клену, у другій – журнал, фотоапарат, кулькова ручка, персонаж із мультфільму (*Бараи*).

Дітям пропонувалося розкласти картинки по двом палацам і пояснити, чому вони вирішили саме так це зробити. Після завершення цієї роботи з кожним досліджуванним проводилася бесіда, орієнтовними запитаннями для якої були наступні: а) поясни, як ти розумієш: що таке світ, створений людськими руками; б) чим, на твою думку, відрізняється світ природи від створеного світу людьми; в) поясни, навіщо людина виготовляє предмети; г) уяви, що могло б статися, коли б не було предметів створених людьми?

Експериментальна робота відбувалася переважно у другій половині дня або у вільний від занять проміжок часу. Форма проведення – індивідуальна. Попередньо створювалася сприятлива атмосфера, яка сприяла невимушеній поведінці дитини 5-6 років. Фіксувалися інтереси дітей під час виконання ними завдання, їх пояснення та відповіді на запитання. Загалом робився висновок про наявність інтересу до штучних предметів і предметів природнього світу.

Наступний метод, який дозволив нам фіксувати показники за емоційно-вольовим критерієм – *Секретний лист*. Дітям, в кінці будь-якого заняття, дослідник повідомляв, що надійшов надзвичайно дивний лист, у якому таємничі письмена й одночасно запитував, чи не хотіли б вони його розшифрувати та прочитати його зміст. Основу цього методу склали анаграми й ребуси, взяті із дитячої енциклопедії (для дошкільників). За допомогою цього методу було визначено ставлення до мови символів, що становить основу медіаосвіти. Процедура проведення передбачала наявність у кожної дитини аркуша з листом (обов'язково повідомлялося, що листа копіювали за допомогою ксерокса) на якому була підказка, яка пояснювалася експериментатором, і, власне лист-шифр.

За допомогою цього методу фіксувався інтерес до змісту листа, до мови символів, а також і бажання дітей зрозуміти що ж там написано та їх вольові зусилля у пошуку відповідей. Також фіксувалися коли діти залишали намагання розшифрувати та повернення після перерви до процесу розшифрування.

Для роботи з наступним методом було підібрано картинки з ілюстраціями для дітей з книги сучасного українського письменника В. Нестайка (*Лісова школа*). Дітям 5-6 років пропонували розглянути їх (за певною послідовністю) і поставити якомога більше запитань щодо їх змісту. Експериментатор мав відповісти на всі запитання й після кожного з них мав стимулювати задавати ще (що ще можна запитати; що залишилося незрозумілим?).

Під час виконання дітьми 5-6 років фіксувалися кількість заданих запитань і всі вони відносилися до окремих груп: а) питання, пов'язані зі слабким розумінням умовності зображення (поведінка тварин у школі); б) питання, пов'язані з описом ситуації; в) питання, які дозволяють розширити зображені на ілюстраціях події; г) змістовні запитання, які дозволяють глибше зрозуміти зміст зображення на ілюстрації. При цьому успіх у цьому методі визначався типом поставлених запитань і їх кількістю.

Спостереження передбачало аналіз поведінки дітей під час виконання ними всіх пізнавальних завдань у діагностичних методах. При цьому основними його показниками були: а) поведінка у ситуації відгадування, кількість спроб, пояснення, створення самими опису предметів, задавання запитань; б) поведінка під час класифікації, реакція на успішність виконання, надані пояснення дій, відповіді на поставлені експериментатором запитання, емоційні реакції на успішність дій; в) емоційна реакція на лист, намагання його розшифрувати, цікавість, втрата інтересу, вольові зусилля, досягнення результату та емоційні реакції на нього; г) розглядання ілюстрацій, постановка певного типу запитань, реагування на зовнішнє стимулювання. Метод спостереження дозволив нам узагальнити отримані дані та виявити рівні розвиненості пізнавальних інтересів досліджуваних дітей 5-6 років.

З метою визначення особливостей використання вихователями засобів медіаосвіти на розвиток у дітей 5-6 років пізнавальних інтересів нами було спеціально розроблено інтерв'ю *Засоби медіаосвіти*. До його змісту входили сім запитань, а саме інтерв'ювання педагогів дозволяло швидко отримати необхідні відомості: розуміння сутності медіаосвіти та її засобів впливу; встановлення відмінностей і переваг означених засобів у порівнянні зі звичними; навіщо, з якою метою у освітньому процесі використовуються засоби медіаосвіти дітей 5-6 років. При цьому за надані позитивні відповіді на поставлені запитання нараховувався один бал (1б), відповідно, можливий максимальний бал вихователів становив 7б. Під час обрахунку результатів ми скористалися критерієм ефективності у використанні вихователями засобів медіаосвіти за наступною шкалою: від 1 до 3 балів – низький рівень, від 4 до 5 балів – середній, від 6 до 7 балів - високий.

Власне сам метод інтерв'ювання вихователів проводилося у невимушеній обстановці та в індивідуальній формі, а також у вільний від роботи час, що сприяло наданні дорослими респондентами більш об'єктивної інформації. У повному вигляді схарактеризований метод представлений у додатках.

Для з'ясування особливостей використання засобів медіаосвіти батьками вихованців (щодо розвитку у дітей 5-6 років пізнавальних інтересів) нами було розроблено індивідуальну бесіду для батьків *Ресурси медіаосвіти*. У її змісті було шість запитань, з яких п'ять було відкритих, що дозволяло отримати обґрунтовані відповіді, а одне – закрите, що сприяло уточненню шостого запитання бесіди. Насамперед, нас цікавив сам факт знання батьками сутності медіаосвіти та медіазасобів, а також особливостей їх використання у взаємодії з їх сином чи донькою, чи є у дітей вдома власні технічні пристрої, а також хто і за яких обставин є ініціатором використання засобів медіаосвіти вдома.

Разом з тим, основними показниками для їх аналізу слугували розуміння батьками (знання та уявлення): про медіазасоби, їх види та призначення; знання основ їх використання, застосування їх з метою поглиблення та розширення пізнавальних інтересів дітей 5-6 років; від кого йде ініціатива їх використання,

спільне використання технологічних пристроїв інформаційно-комунікативних технологій у вихованні старших дошкільників. Власне ці показники було взято за основу педагогічної освіченості батьків у питаннях медіаосвіти: від 5 до 6 балів висока міра освіченості дорослих членів сімей, від 3 до 4 балів – середня, від 1 до 2 балів – низька.

Серед методів, які було використано у нашому дослідженні варто звернути на кількісні та якісні методи обробки результатів, які сприяли математичному обрахунку отриманих даних і формулюванню узагальнених висновків щодо наявності взаємозв'язку між досліджуваними явищами.

Отже, на початковому етапі констатувального експерименту були уточнені компонентний склад, критерії та показники міри сформованості пізнавальних інтересів дітей п'яти-шести років. На цій основі обрано та модифіковано емпіричні методи відповідно до мети дослідження та скомпоновану цілісну методику вивчення феномену у п'яти-шестирічних дошкільників й особливостей впливу на них засобами медіаосвіти з боку батьків і педагогів. У самій методиці було утворено два блоки методів: способи вивчення рівня розвиненості у дітей 5-6 років пізнавальних інтересів (*Здогадайся, що знаходиться у скриньці* (В. Юркевич), *Дивовижний палац* (В. Юркевич), *Секретний лист* (модифікація методу А. Прихожан), *Зроби опис картинки, спостереження за виконанням діагностичних завдань*); інтерв'ю для вихователів (*Засоби медіаосвіти*), бесіда для батьків (*Ресурси медіаосвіти*).

Констатувальний експеримент проводився у три етапи: підготовчий, основний, заключний. Зокрема зміст підготовчого етапу вже розглянемо, наразі зупинимося на основному й заключному, які передбачали збір емпіричних даних (основний або емпіричний) і їх аналіз (заклучний або етап обробки, аналізу та формулювання висновків).

На початку проаналізуємо отримані результати за методикою *Здогадайся, що знаходиться у скриньці*, що характеризують пізнавальний критерій. Так, за результатами цього методу нами було виявлено три групи дітей 5-6 років. Зокрема, діти першої групи у середньому ставили від одного до трьох запитань,

які стосувалися окремих і, одночасно, не важливих ознак предметів: *великий чи маленький, твердий чи м'який, живий чи не живий; корисний чи не корисний, чи можна його вживати в їжу*. При цьому всі ці діти не змогли відгадати з кількох спроб, що саме лежало сховане у скриньці. Разом із тим, коли експериментатор демонстрував один з предметів вихованцям, вони відразу ж говорили, як він називається, тобто він був знайомим дітям. Коли дослідник просив їх розповісти про нього, то всі вони знову ж таки називали не основні властивості даного предмету, а загадки скласти не змогли. Таких дітей було 40%.

Інша категорія п'яти-шестирічних дітей була більш успішною у своїх діях, оскільки звертала увагу на наступні, більш сутнісні, властивості предметів: *це іграшка (або чи можна ним гратися), чи використовують його у побуті (ним користуються дорослі чи діти), яка у нього форма, чи є у мене такий предмет (власний)*. Проте майже не було у них запитань, які носять назву уточнюючих (чому?). Як правило кількість запитань була мінімум чотири п'ять і $\frac{3}{4}$ дітей такої категорії впоралися із поставленим завданням: відгадали предмет, а потім у співбесіді ще вказали на найбільш важливі з їх точки зору ознаки, а близько половини склали про ці предмети загадки. Таких досліджуваних також було 40%.

Остання, найменша у кількісному відношенні, група п'яти-шестирічних дітей у повному обсязі впоралася з поставленим завданням, задаючи п'ять і більше запитань. При цьому початкові запитання були схожими на ті, які задавали діти другої групи, проте після другої спроби вони ставили такі питання, які стосувалися функціонального призначення речі (*що ним робити, як з ним діяти, навіщо він потрібний, це сучасна річ, ним користуються дорослі, чи можна мені ним користуватися самотійно чи разом з татом чи мамою, чи можуть мені її подарувати, чи можна її брати до садочку*). При цьому, отримавши схвальну відповідь, ця категорія дітей відразу ж вимагала уточнення, задаючи запитання типу: *а чому, як саме, поясніть як...* Всі діти

впоралися із завданням змогли зв'язною мовою розповісти про всі предмети, про всі з них склали загадки. Таких дітей було 20%.

Зважаючи на успішність виконання завдання, на кількість поставлених запитань, на тип запитань, вміння логічно висловлюватися про нього, а також вміння засекретити предмет, то діти першої категорії характеризуються слабкими пізнавальними інтересами, діти другої групи – більш сильнішими, а третя група дошкільників 5-6 років – найбільш виразними. Розкриємо отримані дані за наступними діагностичними методами, які характеризують емоційно-вольовий критерій пізнавальних інтересів: *Дивовижний палац, Секретний лист*.

Так, було виявлено, що невелика кількість дітей (20%) впоралися із поставленими завданнями, правильно розподіливши картки із зображеннями предметів між двома палацами. При цьому було зафіксовано, що вони робили це з великим бажанням, уважно й зосереджено розглядали зображення на картках, не відволікалися, а завершивши роботу задоволено посміхалися. Разом із тим, вони вказали, що всі предмети, створені людьми різних професій для того, щоб: краще (легше) було жити, радіти. Одночасно вони скористалися тими предметами, з якими вони тільки-но мали справу: щоб мама змогла знайти гарного рецепта, тато зміг почитати новини чи розгадати кросворд, робити цікаві знімки, дивитися мультфільми (про Смішариків) та веселитися й сміятися. Також вони говорили, що природа саме про себе дбає (дерева та квіти самі ростуть, вовк і ведмідь у лісі живуть; люди можуть допомагати звірам, доглядати з деревами); це живий світ, який навколо людей, а от коли б не було світу предметів було б сумно та важко жити, бо з ними легше і веселіше. Іншими словами такі діти розуміють, що таке природа, предмети виготовлені людиною, їх призначення.

Інша категорія дітей (50%) впоралися із завданням також. Вони завзято взялися виконувати завдання, ретельно розглядали картки, не відволікалися, інколи задавали експериментаторові запитання (це вовк, це фотокамера, це журнал для дорослих), було помітно, що вони напружені. Виконавши завдання, ця категорія дітей зітхнула з полегшенням, їм стало весело (відчули

задоволення). Проте вони змогли відповісти на запитання бесіди з невеликою допомогою експериментатора, відчувалося, що їм бракувало впевненості у собі, вони ніяковіли, коли не могли самостійно висловитися. У цій ситуації допомогли додаткові запитання, більш конкретні, які посприяли їм, дозволили мобілізуватися та сформулювати думку на основні запитання бесіди.

Третя категорія дітей не змогли самостійно впоратися з пізнавальним завданням, оскільки їм бракувало зібраності, уважності, наполегливості та цілеспрямованості. Вони намагалися залишити завдання, покинути його, і лише прохання дослідника посприяло їх поверненню до роботи. Діти 5-6 років (30%) не змогли також незалежно від дослідника надати відповіді на поставлені ним запитання. При цьому було помітно, що вони засмучені та невдоволені цими обставинами, раділи й почували себе задоволеними, коли вони досягали мети спільно з експериментатором.

Отже, діти 5-6 років виявляють емоції під час пізнавальних дій, проте їх вольові зусилля не завжди є стійкими. Переважній більшості дітей складно сформулювати думку, висловитися з приводу того чи іншого запитання, вони очікують на допомогу дорослого. Тому можна зробити попередній висновок, що переважна більшість дітей 5-6 років (емоційно-вольовий критерій) вирізняються слабкістю пізнавальних інтересів.

Цьому підтвердженням стали результати за методикою секретний лист. Можна сказати, що спочатку вся вибірка дітей зацікавилася завданням. Всі почали над ним працювати (розгадувати). Проте лише 30% досягли у цьому результатів. При цьому 50% покинули невдовзі листа й більше не повернулися до його змісту (проте з цікавістю потім прослухали його зміст). Натомість 20% змогли повернутися до процесу виконання завдання після невеликої перерви: вони (діти) відгукнулися на прохання дослідника та з його незначною допомогою розшифрували цього листа й раділи разом з іншими своїми друзями.

В цілому, підтвердився той факт, що дітям бракує волі (вольових зусиль, вольових проявів у поведінці) під час виконання розумової діяльності (70%),

що негативно впливає на сформованість афективного компоненту пізнавальних інтересів дітей 5-6 років. Також загалом констатували, що лише половина досліджуваної вибірки п'яти-шестирічних дошкільників має більш-менш стійке ставлення до мови символів, цікавиться нею, прагне з'ясувати її зміст, виявляючи наполегливість і завзятість у розв'язанні задач такого типу. На нашу думку, тут помітно недостатній вплив засобів медіаосвіти, мова яких є мовою символічною.

Проаналізуємо отримані результати за методикою *Зроби опис картинки*, що характеризує розвиненість пізнавальних інтересів за практичним критерієм. Так, після проведеного якісного аналізу отриманих результатів зафіксовано, що 30% дітей, розглядаючи ілюстрації, ставили запитання, які спрямовані на уточнення дійових осіб (це хто, це ведмідь, директор, це котик та ін.). при цьому було помітно, що такі діти відчують ускладнення у встановленні зв'язків між зображеними персонажами, не можуть охопити всі обставини ситуації в цілому, а кількість запитань не перевищує трьох.

Інша категорія п'яти-шестирічних дошкільників ставили запитання, основне призначення яких полягає у простому описі ситуації: що зображено на картинці, хто зображений на ній, де це відбувається, навіщо вони всі тут всі зібралися. В цілому, ця категорія дітей фіксувала обставини та персонажів, які зображені на картках. Кількість запитань не перевищувало чотирьох. Таких дошкільників було 30%.

Наступна категорія дітей (20%) намагалася осягнути зміст зображення: чого вони всі чекають; що вони будуть робити; хто з них буде говорити (діяти) першим; які будуть його дії; що вони будуть обговорювати; як вони себе поведитимуть після розмови. Кількість запитань була 4-5, але за допомогою постановки запитань діти намагалися уточнити для себе ситуацію, яку зображено, встановивши зв'язки між поведінкою персонажів. Тому, можна сказати, що дії цих дітей 5-6 років є більш продуктивними, оскільки пізнавальні інтереси допомагають встановити зв'язки між обставинами ситуації та персонажами, які в ній опинилися.

Решта 20% досліджуваної вибірки зуміла завдяки запитанням досягнути весь зміст зображеної ситуації, поєднавши запитання другої і третьої груп дітей 5-6 років. Вони зуміли вийти за межі ситуації та спрогнозувати подальші дії зображених персонажів, обґрунтувавши їх доцільність. Вони глибоко пройнялись обставинами ситуації, поставивши понад п'ять запитань (причинно-наслідкові) прогнозованого характеру.

Отже, лише невелика частина старших дошкільників зуміла повністю досягнути зміст зображеної ситуації та спрогнозувати подальші шляхи її розвитку, найбільш ймовірні дії персонажів, встановивши причинно-наслідковий зв'язок між ними та обставинами ситуацій, зображених на картинках. У більшості дітей 5-6 років спостерігаються ускладнення у практичних діях, пов'язані зі слабкістю пізнавальних інтересів (близько 80%).

За результатами проведеного *спостереження* було виявлено три групи дітей п'яти-шестирічного віку. Зокрема а) зокрема одні діти демонстрували впевнену поведінку у ситуації відгадування, зробили достатню кількість спроб для успішного відгадування, вони раділи успіху, вдало та дотепно висловлювалися щодо предметів, правильно визначаючи їх сутність і призначення; вони раділи за успішне виконане, надавали правильні пояснення, чітко відповідали на поставлені запитання; намагалися зрозуміти мову символів, раділи, коли її розшифрували; розглядаючи ілюстрацію намагалися встановити причинно-наслідкові зв'язки між обставинами та зображеними героями;

б) діти другої групи виконали завдання за невеликої допомоги дорослого (дослідника), склали опис предметів, пояснили їх походження; емоційно раділи, хвилювалися під час класифікації предметів, демонстрували задоволеність успіхом, потребували зовнішнього підкріплення для вирішення завдань, пов'язаних з мовою символів (зашифровані повідомлення), зрозуміли сутність ситуації, проте не змогли самостійно встановити причинно-наслідкові зв'язки.

Діти третьої групи самостійно не змогли відгадати сховані предмети та скласти про них опис, задавали запитання, спрямовані на несуттєві ознаки,

ніяковіли при неправильних діях, засмучувалися при невдалих спробах, раділи допомозі дорослого та досягнутому успіху; швидко втрачається інтерес до інтенсивної, розумово напруженої діяльності, воля та вольові риси недостатньо сформовані, що впливає на пізнавальні інтереси, досягнути у повній мірі сенс ситуації самостійно не змогли.

Загалом нами було здійснено розподіл дітей п'яти-шести років на групи за рівнем сформованості у них пізнавальних інтересів на основі узагальнення даних за всіма методами першого блоку методики дослідження. Так, діти з *високим рівнем* розвиненості пізнавальних інтересів (20%) характеризуються тим, що мають виразу пізнавальну потребу, цікавляться новими фактами, предметами, подіями явищами, намагаються з'ясувати сутнісні властивості, причинно-наслідкові зв'язки між об'єктами, усвідомлюють призначення речей, знають відмінності між природними та штучними речами, ставлять багато запитань пізнавальної спрямованості, знають, що таке смартфон, ноутбук, планшет, мобільний телефон, позитивно реагують на успіх у гностичній діяльності, відчувають задоволення від досягнутого результату, зосереджені, наполегливі та самостійні під час виконання пізнавальних завдань, радіють кожній нагоді здобути новий досвід, спрямовані на успіх, самостійно опановують нові пристрої, цікавляться новітніми технологічними засобами, не бояться з ними взаємодіяти.

Діти з *середнім рівнем* розвиненості пізнавальних інтересів (35%) цікавляться новими фактами, предметами, подіями, явищами, у більшості випадків намагаються з'ясувати сутнісні властивості та причинно-наслідкові зв'язки між об'єктами, розуміють призначення речей, розрізняють природні та штучні речі, ставлять не багато пізнавальних запитань, знають, що таке смартфон, ноутбук, планшет, мобільний телефон, позитивно реагують на успіх у гностичній діяльності, відчувають задоволення від виконаного завдання, зосереджені, наполегливі та самостійні під час виконання пізнавальних завдань, проте потребують невеликої допомоги ззовні від дорослих, радіють, коли отримують новий досвід, не завжди прагнуть до успіху, демонструють стійкі

реакції на зовнішні стимули, з допомогою дорослих опановують нові пристрої, цікавляться новітніми технологічними засобами, насторожено налаштовані на взаємодію з ними.

Діти з *низьким рівнем* розвиненості пізнавальних інтересів (45%) менше цікавляться новими предметами та подіями, явищами, у більшості випадків звертають увагу на окремі ознаки речей, не розуміють причинно-наслідкових зв'язки між об'єктами, з допомогою дорослих осягають призначення речей, розрізняють природні та штучні речі, ставлять дуже мало пізнавальних запитань, знають, що таке смартфон, ноутбук, планшет, мобільний телефон, позитивно реагують на спільний з дорослим успіх у гностичній діяльності, відчують задоволення, потребують постійного підкріплення зовні зосередженості, наполегливості під час виконання пізнавальних завдань, виявляють емоції радості від нового досвіду, не здатні самотійно досягнути успіху, з допомогою дорослих опановують пристроями, цікавляться новітніми технологічними засобами.

Отже, нами було з'ясовано основні ознаки груп дітей 5-6 років за рівнями розвиненості у них пізнавальних інтересів. Наступний крок нашого дослідження полягав у з'ясуванні особливостей виховних впливів батьків і вихователів на розвиток у п'яти-шестирічних дітей означеного особистісного утворення. З цією метою були проаналізовані дані отримані під час інтерв'ю та індивідуальної бесіди. Розглянемо їх детальніше.

Зокрема вихователі ЗДО визнали, що використовують в освітньому процесі ЗДО засоби медіаосвіти. Проте висловлені погляди щодо особливостей та мети використання пристроїв різняться. Так, половина вибірки вихователів (50%) вбачають призначення у тому, щоб збагачувати уявлення дітей про природу, природний світ. Інші 30% опитаних вказують, що засобами медіаосвіти потрібно користуватися задля організації дозвілля дітей: порухатися під музику, поспівати, подивитися мультфільм. Найменша частина досліджуваних (20%) підкреслює важливість засобів медіаосвіти у розвиткові пізнавальної потреби дітей 5-6 років.

Водночас, відповідаючи на наступне запитання інтерв'ю, респонденти вказали, що: засоби медіаосвіти впливають на всі пізнавальні процеси (50%); 40% вважають, що технічні пристрої позитивно впливають на формування особистісних якостей дітей, зокрема уважність, спостережливість, вміння висловлюватися (40%). Також педагогічні працівники відмітили, що сучасні ІКТ потрібно якомога менше використовувати в освітньому процесі, оскільки вони шкодять фізичному здоров'ю дошкільників, їх організм ще формується (10%).

Разом з тим опитані педагоги відмітили, що схильні використовувати у ЗДО різні технічні пристрої з метою розширення досвіду дітей, у якості додаткового засобу навчання, де відбувається опосередкований вплив на пізнавальну сферу дітей 5-6 років (40%). При цьому ще 30% підкреслили, що засоби медіаосвіти допомагають організовувати різні форми взаємодії дітей, в освітньому процесі, зокрема доцільним стане організувати роботу по підгрупах, або колективний перегляд телепередачі. Натомість 15% педагогів вважають, що більшість пристроїв технічного плану лише доповнюють дитячі ігри, тому їх варто, на їх думку, все ж обмежити для дітей 5-6 років. Ще 15% досліджуваних не змогли надати обґрунтованих відповідей з приводу засобів медіаосвіти, зазначивши, що їм доволі складно визначитися. Проте відмітимо, що більша частина вважає їх додатковими засобами впливу на дітей, зокрема їх пізнавальну сферу, але переважно на пізнавальні процеси.

У наступному запитанні педагоги мали відповісти на запитання, яке стосувалося самих використовуваних ними пристроїв у освітньому процесі. При цьому переважна частина респондентів досліджуваної вибірки відмітили, що здебільшого використовують у роботі з дітьми сучасні програвачі (колонки) та плазмові телевізори (60%). Разом з тим, опитані пояснили, що таким чином вони організовують дозвілля дітей: переглядають мультфільми, слухають сучасну дитячу музику. Ще 15% досліджуваних відмітили, що використовують їх для організації родинних свят, святкових ранків у якості супровідних

елементів (щось показати чи прослухати, подивитися сучасний відеокліп на актуальну тему сьогодення).

Натомість 15 % вихователів відмітили, що це сучасний дидактичний засіб, оскільки вони використовують його для проведення занять з фізичного розвитку, музичних занять (розучування пісень, танцювальних рухів). Також за допомогою них вони розширюють інтереси дітей 5-6 років, демонструючи їм пізнавальні передачі з різних сфер життєдіяльності людей, існування тварин, явища, що відбуваються у природі. Решта педагогів не відповіли на поставлене запитання, зазначивши, що користуються засобами медіаосвіти доволі зрідка, оскільки вони не призначені для дітей дошкільного віку. В цілому, як видно з даних відповідей, педагоги ЗДО схильні використовувати їх як допоміжний засіб впливу в ЗДО, який дозволяє розважити дітей, батьків у колективних дозвіллевих заходах. При цьому лише невелика частина вихователів схильні їх використовувати для збагачення пізнавальних інтересів дітей.

Налаштованість вихователів, їх установки щодо засобів медіаосвіти можна простежити у відповідях на наступні запитання проведеного інтерв'ю. Так, зовсім мала частина опитаних зазначила, що сучасними перевагами таких пристроїв є їх портативність і мобільність, швидке підключення до інтернет-мережі. Все це дозволяє їх використовувати під час ознайомлення з природою, життям людей, їх працею, сучасним автомобільним транспортом та іншими темами, які потребують візуального та аудіо підкріплення. На їх думку це сприятиме розширенню кругозору дітей, формуванню у них пізнавальних інтересів. Проте переважна більшість педагогів такі переваги не помічають, а тому вказують, що користуються ними як портативними засобами зв'язку (75%).

В цілому, опрацювавши результати проведеного інтерв'ю з вихователями, нами було зроблено висновок, що вони у неповній мірі використовують сучасні засоби медіаосвіти у освітньому процесі ЗДО, тим самим обмежуючи їх дієвий вплив на розвиток пізнавальних інтересів дітей 5-6 років. Загалом, готовність педагогів до використання означених засобів, визначаємо як таку, що є нижчою

за середній рівень, оскільки їх знання про педагогічний потенціал медіаосвіти є уривчастими, а не системними.

Разом з тим, було проведено аналіз отриманих результатів індивідуальної бесіди з батьками вихованців, що використання ними засобів медіаосвіти у сімейному середовищі. Проте на початку було уточнено, що ж саме розуміють батьки під ресурсами медіаосвіти. Так, у більшій мірі дорослі члени сімей розуміють під ними: засоби для комунікації (25 %); способи організації дозвілля для дітей 5-6 років(25%); засоби для інтелектуального розвитку дошкільників (25%); опосередковані засоби, які сприяють поглибленню пізнавальних інтересів у дошкільному віці (15%).

Відповіді на наступне запитання бесіди сприяло тому, що ми з'ясували, що саме вони (дорослі) відносять до таких засобів. Зокрема в основному для них це смартфони, ноутбуки, комп'ютери, ігрові приставки, плазмові телевізори, невеликі ігрові пристрої для переглядання мультфільмів (планшети) і цікавих передач про життя людей і природу. Таких відповідей по вибірці набралось близько 75%. Разом з тим, 25 % дорослих членів сімей під цими засобами вбачають і аудіо-книги, -казки, а також і дитячі журнали, а не лише суто технічні засоби. Загалом таке розуміння є правильним. При цьому вони (25% опитаних) відмітили, що за допомогою медіа-ресурсів достатньо легко поглиблювати пізнавальні інтереси дітей 5-6 років.

При цьому аналіз відповідей батьків на наступне питання бесіди сприяв встановленню фактів, що у 90% сімей є планшет або різні ігрові приставки, які дорослими були придбані спеціально для їх сина чи доньки, як вони відмітили: для відпочинку та розвитку. При цьому батьки вихованців визнають, що вони дещо полегшують собі життя, оскільки дитина більше часу стала проводити біля екранів сучасних пристроїв. Нерідко вони проводять час біля них: переглядають цікаві ролики, мультфільми, слухають казки й оповідання, грають у відеоігри.

Разом з тим лише 30% дорослих у своїх відповідях вказали, що окрім всього названого вони турбуються, щоб їх син чи донька мали можливість

переглядати дитячі журнали, щоб слухали з них різні історії оповідання, брали з них різні схеми для конструювання з паперу чи виготовлення інших поробок, цікаві досліди тощо. Як бачимо, майже третина досліджених батьків вважають дитячі журнали також вагомим засобом розумового розвитку, у тому числі й пізнавальних інтересів.

Отже переважна більшість сімей використовує сучасні засоби медіаосвіти з метою розвитку та виховання сина чи доньки дошкільного віку, організації дозвілля та власного відпочинку. Проте лише 10% дорослих відмітили, що не дозволяють дітям гратися сучасними смартфонами, оскільки це значною мірою шкодить їх здоров'ю. Зовсім невеликий проміжок часу в день вони дозволяють подивитися мультфільми, водночас їх діти не мають змоги користуватися дитячою друкованою продукцією.

На запитання хто ініціює чи був ініціатором проведення з дітьми 5-6 років за планшетом чи телеекраном більшість дорослих відповіли, що ніколи над цим не міркували, оскільки все відбувається, на їх думку, ніби само собою (60%), але частіше за все вони відповідають взаємністю на прохання сина чи доньки 5-6 років. Також ці досліджувані вказали, що нерідко своєрідним стимулом для початку використання гаджетів є старші брати чи сестри.

Разом з тим лише 30% дорослих відмітили, що намагаються наперед якимось чином спланувати певний пізнавальний чи розвивальний контент для своїх сина чи доньки у використанні того чи іншого медіа-ресурсу. Ця ж категорія батьків відмітила, що саме вони контролюють і є ініціаторами використання сучасних медіазасобів. Натомість 10% дорослих відмовилися відповідати на дане запитання, оскільки вони взагалі намагаються жорстко обмежувати у цьому плані п'яти-шестирічних дітей, не дозволяючи їм самостійно без нагляду користуватися технічними пристроями ІКТ.

Останній пункт індивідуальної бесіди з батьками стосувався особливостей опанування сучасними пристроями дітьми 5-6 років, наявності у них інтересу, цікавості щодо його використання. Відповідаючи на це запитання

дорослі члени сімей наголосили, що нинішнє покоління дітей доволі швидко опановує сучасні електронні пристрої, навіть легше і швидше, ніж дорослі.

У всіх випадках, коли гаджет потрапляє у поле зору дошкільників, вони починають цікавитися ними. Також, коли будь-який сучасний пристрій з'являється у когось із членів родини, діти 5-6 років відразу ж просять дозволу ними погратися. Такі відповіді надали 90% вибірки. При цьому варто відмітити ще один з аспектів: особливості дитячого сприймання медіазасобів – вони їх ототожнюють з дитячими іграми й тому, на нашу думку, більш швидко ними оволодівають.

Таким чином, у цій частині магістерського дослідження було розглянуто підготовку та результати констатувального експерименту. Його основою стало розроблення комплексної методики, яка дозволила одночасно з'ясувати особливості розвиненості пізнавального інтересу, виділити та схарактеризувати його рівні у п'яти-шестирічних дітей, а також з'ясувати зміст виховних впливів дорослих, батьків і вихователів на формування досліджуваного особистісного утворення у дітей, використання медіазасобів. Власне методику утворили два блоки методів: **а)** *Здогадайся, що знаходиться у скриньці* (В. Юркевич), *Дивовижний палац* (В. Юркевич), *Секретний лист* (модифікація методу А. Прихожан), *Зроби опис картинки та спостереження*; **б)** інтерв'ю для вихователів (*Засоби медіаосвіти*), бесіда для батьків (*Ресурси медіаосвіти*).

Було з'ясовано, що пізнавальні інтереси дітей 5-6 років можуть мати високий, середній і низький рівні розвитку. Зокрема діти з *високим рівнем* характеризуються стійкою пізнавальною потребою, що дозволяє розуміти сутність предметів і явищ, усвідомлювати їх причинно-наслідкові зв'язки, самостійно набувати нові знання, позитивно ставитися до гностичної діяльності, досягати в ній успіху, радіти за досягнутий результат. Діти *середнього рівня* відрізняються широкими пізнавальними інтересами, які дозволяють їм розуміти сутність речей і встановити причинно-наслідкові зв'язки з допомогою дорослих, переважно самостійно, а інколи з допомогою, набувати нові знання, позитивно ставитися до гностичної діяльності, досягати

успіху в ній, радіти за досягнутий результат. Діти з *низьким рівнем* мають слабкі пізнавальні інтереси, погано орієнтуються у сутнісних ознаках, причинно-наслідкових зв'язках потребують зовнішнього підкріплення у набутті нових знань, досягненні успіху, у поділі позитивних емоцій з дорослими.

Дорослі в цілому недостатньо використовують засоби медіаосвіти, що могли б значно оптимізувати процес розвитку пізнавальних інтересів дітей п'яти-шести років у освітньому процесі. Загалом результати констатувального експерименту вказують на важливість і доцільність розроблення програми вдосконалення рівня розвиненості пізнавальних інтересів дітей 5-6 років в умовах ЗДО, оптимізувати спільні зусилля батьків і педагогів у певному напрямі.

2.2. Система роботи з оптимізації розвитку пізнавальних інтересів засобами медіаосвіти

У цій частині магістерського дослідження представлено матеріали, які розкривають зміст підготовки до формульовального етапу. Зокрема за результатами проведеного аналізу проблеми розвитку пізнавальних інтересів дітей п'яти-шести років засобами медіаосвіти було зроблено висновок щодо важливості визначення й обґрунтування таких умов в освітньому процесі, які б сприяли для підвищенню ефективності формульовальних впливів. У цьому контексті потрібно:

- визначити основні принципи формування у п'яти-шестирічних дітей пізнавальних інтересів;
- обґрунтувати педагогічні умови та розробити ефективні методи впливу, спрямовані на розвиток пізнавальних інтересів дітей 5-6 років;
- окреслити основні напрями впровадження системи роботи з оптимізації розвитку пізнавальних інтересів дітей 5-6 років в освітній процес ЗДО.

Аналіз наукових джерел, а також отримані у процесі констатувального експерименту емпіричні результати свідчать, що розвиненість пізнавальних інтересів п'яти-шестирічних дошкільників залежить від активного засвоєння ними нових знань і пізнавального досвіду, розвитку їх розумової сфери, а також виховних впливів, які мають місце, як в умовах ЗДО зі сторони вихователів, так і в умовах сімейного виховання з боку батьків. При цьому було з'ясовано, що ті форми і методи впливу, які використовують дорослі в освітньому процесі є неефективними, що зумовило потребу пошуку нових, більш ефективних.

Базовим положенням, що в цілому визначило напрями і зміст роботи над програмою оптимізації розвитку пізнавальних процесів дітей п'яти-шести років стала суб'єкт-суб'єктна парадигма, яку в українській психології відстоювали І. Бех, Г. Костюк, В. Кузьменко, С. Ладивір, О. Скрипченко, Н. Чепелева, Ю. Приходько, Т. Поніманська та ін. У відповідності з нею дитина 5-6 років у системі виховних впливів розглядається як наділена свідомістю особистість, яка самостійно виконує пізнавальні дії, формує власні пізнавальні інтереси.

Означена парадигма розкривалася через наступні положення сучасної психолого-педагогічної галузі: *гуманності, розвитку, системності, діяльності, компетентності, особистісно орієнтованого підходу*. Власне узгодженість означених принципів сприяла ефективності процесу розумового виховання дітей 5-6 років: розвитку пізнавальних інтересів.

Зокрема *принцип гуманності* уможливив здійснювати виховання дитини у контексті людяності, визнання дошкільника як самобутньої особистості, якій властиві людські потреби у саморозвитку й самовдосконаленні. Отже, активність дітей 5-6 років закладена у самій психіці з моменту народження, що сприяє її саморуху. При цьому особистісні мотиви саморозвитку є пріоритетними, які доповнюються зовнішніми спонуками. Саме тому дитина здатна зрозуміти навіщо їй і в якому напрямі потрібно розвиватися (прийняти це як цінність), а також досягнути чого від неї очікують дорослі у взаємодії з ними.

Принцип розвитку зумовлював до активного пошуку нових елементів, форм і методів, щоб забезпечити безперервне зростання особистості на кожному рівні сформованості пізнавальних інтересів. Також цей принцип дозволяв враховувати індивідуальні особливості розумової сфери, залучати до цього процесу різні засоби та чинники, поєднувати впливи вихователів з впливами батьків вихованців. Загалом означений принцип дозволяв впроваджувати більш продуктивні прийоми та засоби, які значно ефективніше діють на пізнавальні інтереси дітей 5-6 років, у тому числі й засоби медіаосвіти.

Принцип системності сприяв розумінню пізнавальних інтересів дітей 5-6 років як цілісної системи, яку утворюють взаємопов'язані між собою складові. Кожна з них у межах цього положення розглядається у якості чинника розвитку щодо інших. При цьому розвиток пізнавальних інтересів розглядається у контексті особистісного зростання, що є значно глобальнішою системою – дитяча особистість. Разом з тим, *принцип системності* дозволив вбачати сам процес розумового виховання як складний і комплексний вплив цілої системи чинників на пізнавальну сферу дошкільника, які пов'язані між собою причинно-наслідковими зв'язками. Отже, розвиток пізнавальних інтересів дітей 5-6 років розглядається як цілісний процес, що відбувається на основі системного впливу на них сукупності чинників взаємопов'язаних між собою.

Згідно з *принципом діяльності* процес виховання відбувався через значущу для дитини форму активності – діяльність (у переважній більшості сукупності різних її видів, значущих для дошкільника 5-6 років). При цьому така активність мала найбільший ефект в особистісних зрушеннях. Разом з тим діяльність організовує дорослий (вихователь чи батьки), а виконує сама дитина 5-6 років. У цьому сенсі діяльність і особистість дитини по відношенню одна до одної вважаються чинниками розвитку. Так, опановуючи гностичну діяльність старший дошкільник розвиває власні пізнавальні інтереси, натомість розвинені пізнавальні інтереси збагачують і вдосконалюють діяльність дітей. Отже, щоб забезпечити розвиток пізнавальних інтересів дітей 5-6 років маємо забезпечити включення дитини до системи значущих для неї видів діяльності.

Беручи до уваги *принцип компетентності*, у своєму дослідженні ми розглядали розумове виховання як процес, що спрямований на набуття дитиною 5-6 років пізнавального досвіду, на вироблення у неї певної готовності опановувати нові предметні галузі, використовувати набутий досвід у різних життєвих ситуаціях. За такого бачення набутий досвід є особистісною цінністю для старшого дошкільника, що одночасно акцентує увагу на підтримці дітей, на повазі до них та їх освіченості у певній галузі знань. Отже, п'яти-шестирічна дитина навчається, розширює свій кругозір, поглиблює власні пізнавальні інтереси та, відповідно, набуває надзвичайно важливих для себе у пізнавальному відношенні компетенцій, які і розглядаються як основа особистісного зростання в освітньому процесі, у тому числі й в ЗДО.

Врахування позиції дитини 5-6 років в освітньому процесі регламентується у *особистісно орієнтованому підході*. Він передбачає визнання дитини окремим учасником взаємодії (у тому числі суб'єктом) з притаманними їй потребами інтересами, мотивами поведінки, ставлення до неї як до рівноправного партнера по спілкуванню, розуміння її бажань, цілей і можливостей. Натомість освітній процес, згідно цього підходу, у дошкільній освіті розглядається як такий, що повністю зосереджений на дитячих можливостях і бажаннях.

Отже у контексті нашої системи роботи, спрямованої на оптимізацію процесу розвитку пізнавальних інтересів, дитина 5-6 років розглядається як суб'єкт власної активності, як цілісна особистість, що розвивається у діяльності, набуваючи при цьому відповідних компетенцій, які є ціннісними для неї у плані розвитку (зокрема розвинуті пізнавальні інтереси), що дозволяє скористатись ними на практиці. Натомість виховання розглядається як комплексне явище, що забезпечує розвиток пізнавальних інтересів дітей 5-6 років; воно збагачується новими елементами, формами, методами, поєднує у собі ознаки й чинники суспільних та сімейних впливів на розумову сферу, визнає цінність набутого досвіду дитиною та враховує особистісну позицію старшого дошкільника у взаємодії з дорослими у процесі гностичної діяльності.

Програма оптимізації розвитку пізнавальних інтересів дітей 5-6 років розглядалася нами як сукупність методів, що утворюють систему роботи, яка ґрунтується на цілях, положеннях, засобах впливу (значно ефективніших, ніж усталені). Одночасно вона містила й дані сучасних концепцій щодо розвитку та вдосконалення у п'яти-шестирічних дошкільників досліджуваного явища, що в цілому дозволяють вносити корективи у процес його формування.

Так, головний задум програми полягав у створенні особливого середовища розвитку пізнавальних інтересів дітей 5-6 років, у якому комфортні умови сприятимуть їх появі та вдосконаленню. Під час розробки системи роботи було враховано особливості освітнього простору дошкільного закладу, у якому було проведено емпіричне дослідження, стан розвиненості у старших дошкільників пізнавальної потреби та їх вміння здобувати нові знання, новий досвід.

Все перелічене вище мало оптимізувати процес розвитку у дітей цікавості та допитливості за конкретних педагогічних умов, які дозволяли скеровувати освітній процес у відповідному напрямі. При цьому у загальному розумінні – це низка зовнішніх і внутрішніх чинників, які взаємопов'язані між собою, та визначають зміст впливів конкретного середовища за певних обставин.

Тому під *педагогічними умовами* розвитку та вдосконалення пізнавальних інтересів п'яти-шестирічних дошкільників ми розуміли комплекс зовнішніх і внутрішніх чинників, що визначають зміст процесу розвитку у дітей допитливості, цікавості до нових галузей знань, позитивного ставлення до свого пізнавального досвіду, вміння виявляти на поведінковому рівні зацікавленість засобами медіаосвіти, використовувати їх у пізнанні нового.

У нашому дослідженні саме дотримання педагогічних умов визначає успішність освітнього процесу, можливості підвищення його ефективності у плані максимального сприяння розвитку у дітей п'яти-шестирічного віку пізнавальних інтересів засобами медіаосвіти. Отже, зважаючи на особливості нашого дослідження, виділені нами педагогічні умови представлені у таких положеннях:

- 1. Розширення знань п'яти-шестирічних дітей про засоби медіаосвіти, допитливість та пізнавальну поведінку;*
- 2. Вправлення дітей 5-6 років у використанні засобів медіаосвіти для отримання нових відомостей про світ, набуття пізнавального досвіду;*
- 3. Збагачення освіченості вихователів і батьків у питанні використання в освітньому процесі медіазасобів для розвитку у дітей 5-6 років пізнавальних інтересів.*

Нами також було здійснено обґрунтування виділених педагогічних умов з метою передбачення майбутньому вдалої реалізації розробленої системи роботи з формування пізнавальних інтересів у дітей 5-6 років засобами медіаосвіти. Зокрема, ми виходили з того, що основою процесу особистісного зростання старшого дошкільника є розвиток його розумової сфери, зокрема пізнавальних інтересів, які в цілому відображають позитивне ставлення до світу та його дієве сприйняття. Так, за емпіричними даними, п'яти-шестирічним дошкільнятам, у переважній їх більшості, є властиві: недостатній рівень пізнавальної потреби, фрагментарні уявлення про світ, галузі знань, а також шляхи розширення знань і уявлень, збагачення пізнавального досвіду. Разом з тим досліджувані не у змозі скористатися самостійно пошуком необхідних відомостей, не завжди розуміють як і за допомогою чого можна отримати новий досвід. Саме тому, сприяння планомірному поглибленню знань дітей 5-6 років про допитливість, інтерес та медіазасоби, як способи отримання нової цікавої інформації становить зміст першої педагогічної умови.

Згідно наших поглядів на досліджуване явище та засоби впливу на нього, друга педагогічна умова передбачає важливість у:

- a. опанування дітьми 5-6 років практичними вміннями використання сучасних медіазасобів з метою задоволення пізнавальних потреб, допитливості, зацікавленості подіями, поглиблення інтересів до певних галузей знань;

в. використання набутого дітьми досвіду у різних сферах життєдіяльності; з оптимізмом підходити до труднощів у пошуку цікавої інформації, виявляти наполегливість у пошукових діях, цілеспрямованість у пізнавальній поведінці.

Саме на формування вмінь дітей 5-6 років збагачувати свій пізнавальний досвід, поглиблювати пізнавальні інтереси засобами медіаосвіти спрямовано зміст другої педагогічної умови.

Щодо третьої педагогічної умови, то її виділенню передували результати проведеного дослідження особливостей впливу вихователів і батьків на розвиток пізнавальних інтересів дітей 5-6 років засобами медіаосвіти. Також у цьому відношенні важливим стало завдання нормалізувати дієві й оптимальні стосунки з сім'ями дошкільників в означеному напрямі розумового виховання, що пов'язаний із засобами медіаосвіти.

У цьому відношенні нам імпонували погляди на взаємодію сім'ї та закладу дошкільної освіти Л. Вроцької, О. Кононко, Л. Крутій, які наголошували, що ці установи є певними соціальними інституціями, які не можливо підміняти одне одним, оскільки вони реалізують власні специфічні функції виховання. Відтак, поєднати між собою означені інституції виховання мають засоби медіаосвіти. Разом з тим, розвинені пізнавальні інтереси дорослі мали сприймати як показник зростання дитини у розумовому відношенні, як цінний і самобутній досвід особистості дитини 5-6 років, що передбачає віднесеність інтересів до рангу особистісних цінностей.

Отже, в основу системи роботи було закладено *суб'єкт-суб'єктну парадигму*, яку доповнювали принципи *гуманності, розвитку, системності, діяльності, компетентності, особистісно орієнтованого підходу*, які в цілому визначали спрямованість на розвиток пізнавальних інтересів дітей 5-6 років засобами медіаосвіти. Водночас розглянуті концептуальні положення сприяли виділенню та обґрунтуванню педагогічних умов розвитку у п'яти-шестирічних дошкільників пізнавальних інтересів засобами медіаосвіти: розширення знань п'яти-шестирічних дітей про засоби медіаосвіти, допитливість та пізнавальну

поведінку; вправлення дітей 5-6 років у використанні засобів медіаосвіти для отримання нових відомостей про світ, набуття пізнавального досвіду; збагачення освіченості вихователів і батьків у питанні використання в освітньому процесі медіазасобів для розвитку у дітей 5-6 років пізнавальних інтересів.

У даній частині магістерської роботи зроблено опис сукупності методів і форм роботи, які вміщує програма вдосконалення пізнавальних інтересів дітей 5-6 років засобами медіаосвіти. Всі педагогічні засоби структуровані в означеній програмі відповідно до кожної з умов.

Програма містить пункти призначені для роботи як з дітьми 5-6 років, так із дорослими, батьками та педагогами. Взаємодія з дошкільниками відбувалася у трьох напрямках, яким відповідала певна мета.

Зокрема у першому напрямі передбачалося збагачення знань і уявлень дітей про медіазасоби, медіатексти та їх розуміння. У другому напрямі здійснювалася робота з формуванням цікавості та позитивного ставлення дітей до засобів медіаосвіти, оптимістично ставитися до успішної роботи з ними. У третьому напрямі передбачалося опанування медіаресурсами та самостійне їх використання дітьми 5-6 років за тих умов, коли це є можливим.

Програма зорієнтована на цілісний вплив щодо всіх учасників освітнього процесу: дітей 5-6 років, вихователів ЗДО та батьків вихованців. Так, у дітей передбачено збагачення пізнавального досвіду, а в дорослих налагодження оптимальної взаємодії між дорослими у цьому освітньому напрямі.

У таблиці 3.1 представлено сукупність методів, які сплановані у якості основного наповнення програми розвитку пізнавальних інтересів дітей 5-6 років для оптимізації освітнього процесу у закладі дошкільної освіти.

Таблиця 3.1

Методи формування у дітей 5-6 років пізнавальних інтересів засобами медіаосвіти (програма)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ	МЕТОДИ
-------------------	--------

<p><i>Розширення знань п'яти-шестирічних дітей про засоби медіаосвіти, допитливість та пізнавальну поведінку</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • тематичні бесіди: <i>Що комікси, Хто створює газети та журнали, Що є анімація; Як створюють мультфільми, Як створити комікси;</i> • читання віршів: <i>Півень, подарунок</i> (Т. Коломієць), <i>Розмальований метелик</i> (Т. Григорович), <i>Лісовий театр</i> (І. Гарванко); • переглядання мультфільмів: <i>Капітошка, Капітошка повертається, Пластилінова ворона, Подорож у Закарпаття, Про Україну, Садок вишневий;</i> • вправи-ігри: <i>розкажи про себе, візьми у друга інтерв'ю</i> (О. Данилюк); • обговорення казки <i>Лісова журналістика</i> (Є. Маєвський); • розповідь: <i>Як створюють мультфільми</i>
<p><i>Вправлення дітей 5-6 років у використанні засобів медіаосвіти для отримання нових відомостей про світ, набуття пізнавального досвіду</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • дидактична гра <i>Сир</i> (за О. Данилюк); • вправи: <i>домалюй комікси, сформулюй висловлювання про..., розіграй костюмовану сценку, розкажи казку за допомогою...;</i> • створення газети <i>Подія у групі;</i> • створення анімаційного мультфільму (<i>Пригоди улюблених персонажів</i>); • малювання коміксів про улюблених героїв
<p><i>Збагачення освіченості вихователів і батьків у питанні використання в освітньому процесі медіазасобів для розвитку у дітей 5-6 років пізнавальних інтересів</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • бесіди з батьками: <i>Що таке медіаосвіта дошкільників; Що таке медіакультура дорослих і дітей;</i> • консультації з вихователями: <i>Педагогічний потенціал медіаосвіти; Засоби медіаосвіти та</i>

	<p><i>їх потенціал у дошкільній освіті;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • пам'ятки (Як використовувати медіаресурси) для батьків і дітей
--	--

Проаналізуємо більш детально представлений у таблиці метод або форму роботи, які входили до змісту програми, основне спрямування якої оптимізація розвитку пізнавальних інтересів дітей 5-6 років засобами медіаосвіти. Спершу розглянемо засоби, які спрямовані на роботу з дошкільниками 5-6 років.

Перший напрям: Робота з дітьми 5-6 років.

Розширення знань п'яти-шестирічних дітей про засоби медіаосвіти, допитливість та пізнавальну поведінку

Тематичні бесіди мали розкрити дітям зміст основних понять, з якими вони будуть детально знайомитися: комікси, анімація, друкована продукція (журнали, газети), преса, анімація (мультиплікація), комікси. У невимушеній взаємодії діти разом з дослідником мають з'ясувати значення кожного з понять і співвідносити їх з діяльністю людей у цій галузі.

Кожній дитині варто розповісти про будь-яку з професій з власного досвіду та назвати споріднені професії. У ході обговорення мають всі дошкільники висловитися, навести зразки, пояснити своє ставлення до однієї з них (на вибір). Теми, які було обрано для обговорення *Що комікси, Хто створює газети та журнали, Що є анімація; Як створюють мультфільми, Як створити комікси.*

При цьому окремо варто наголосити на бесіді *Що є анімація (мультиплікація)*, у якій дітям у незвичній формі мають розповісти про професії людей, які створюють дитячі мультфільми. У кінці цієї бесіди варто переглянути мультфільм за бажанням дітей. Було заплановано 5 бесід про засоби медіаосвіти.

Читання художньої літератури з дітьми 5-6 років передбачало поглиблення знань дошкільників про тих, хто творить мультфільми, грає на сцені, готує до виходу газети чи журнали. Нами було обрано наступні твори:

Півень, подарунок (Т. Коломієць), *Розмальований метелик* (Т. Григорович), Лісовий театр (І. Гарванко), авторська казка *Лісова журналістика* (Є. Маєвський). На нашу думку, після читання віршів і казки доцільним буде їх обговорення, у якому варто спрямувати увагу старших дошкільників на засоби та продукти кожної з професій, про які йдеться мова у творі. Також доцільно буде поставити запитання щодо їх значення. Було заплановано п'ять художніх творів (чотири вірші й одна казка).

Згідно програми планувався *перегляд мультфільмів*, зокрема серед них: *Капітошка, Капітошка повертається, Пластилінова ворона, Подорож у Закарпаття, Про Україну, Садок вишневий*. Останні чотири з них – *пластилінові мультфільми*. Взагалі було сплановано шість зустрічей, на яких діти мали з'ясувати для себе способи створення таких мультиплікаційних фільмів (малювання та ліплення). Увагу дітей мали б спрямувати на те, хто саме створює такі фільми та як їх потім монтують. Якщо ж діти таких відомостей не надають, то про це має донести інформатор експериментатор. Варто також наголосити на основні засоби їх створення. Так діти мають отримати нові для себе відомості.

Невід'ємним атрибутом програми мали стати *ігри-вправи*, які мали б сформувані у дітей 5-6 років позитивне ставлення до репортерів, журналістів. Такими вправами у нашій програмі були *Розкажи про себе, Візьми у друга інтерв'ю*. так, старші дошкільники змогли б уявити себе одночасно у двох амплуа: а) людиною, у якої щось з'ясовують; б) відчуті себе журналістом. Це мало б допомогти їм порівняти з'ясувати для себе дві речі як саме влучно висловитися та як запитати про головне у іншого.

Вправи обов'язково мають бути ігрового характеру, щоб діти старшого дошкільного віку почувалися невимушено. Доречною стала б тут і допомога експериментатора, який мав би спрямовувати учасників ігрових ситуацій у потрібному напрямі. Нами було заплановано 5 подібних зустрічей, аби всі діти могли себе спробувати у різних ролях.

Вправлення дітей 5-6 років у використанні засобів медіаосвіти для отримання нових відомостей про світ, набуття пізнавального досвіду

У цьому напрямі нами планується використання *дидактичної гри Сир*, яка спрямована формування вміння дітей фотографувати себе та друзів у різних за змістом ситуаціях. Іншими словами стати фоторепортером. Окрім вмінь обрати сюжет і зробити фото. Експериментатор має потім під час їх розглядання попросити дітей 5-6 років розповісти про емоції свої (коли фотографує) і емоції, які він бачитиме на фото. Так, формуватиметься і прихильність до професії і, водночас, дошкільники дізнаватимуться про емоції людей. Тут доречно приготувати картинки-схеми з проявами різних емоцій та потім співвідносити з ними (з нашої точки зору це має допомогти дитині). Наостанок діти 5-6 років мають розповісти про свої враження роботи фоторепортером. Нами планувалося, щоб кожна дитина змогла побути репортером.

До цього напрямку також було обрані та внесені до програми кілька вправ, які мали допомогти дитині сформувати у себе вміння, про які вона дізналася з першої частини програми: *Домалюй комікси, Сформулюй висловлювання про..., Розіграй костюмовану сценку, Розкажи казку за допомогою... (різних засобів)*. У означених вправах діти 5-6 років мали практично засвоїти та набутти практичних вмінь задумувати і створювати комікси (про різне місто, про улюблених мультяшних персонажів, про своїх друзів тощо). Практичні вміння висловлюватися з приводу того чи іншого факту, говорити про головне, лаконічно надавати необхідну інформацію. Підготувати та розіграти костюмовану сценку дозволяє сформувати режисерські й, водночас, акторські вміння, а вигадати костюми для інсценування – це вже дизайнерський досвід. Розкажи казку за допомогою (музичних інструментів, діалогу з товаришем, малюнку, виробу, різного фото тощо). Ця вправа спрямована на розвиток вміння працювати з інформацією різного контексту та об'єднувати її у цілісну структуру. Кожна з вправ має

повторюватися декілька раз, що на нашу думку призведе до усвідомленого засвоєння їх дітьми.

Вагоме значення у програмі має *створення дітьми 5-6 років власної газети*. Попередньо дітям повідомляють хто буде редактором, хто кореспондентами, фоторепортерами та хто буде розміщувати інформацію. Проведення цієї форми роботи передбачає тісну співпрацю експериментатора, вихователя з дітьми, оскільки мають бути задіяна різна оргтехніка: фотоапарат, планшет, ноутбук, принтер, сканер і спеціальний папір. У той момент, коли інформацію потрібно систематизувати та розмістити, збираються всі учасники й приймають рішення як саме розміщувати. Завдяки цій формі роботи діти дізнаються про нові технічні засоби, про особливості праці людей, які працюють над створенням друкованої преси, звертають увагу на нові факти, які мають місце у життєдіяльності групи. Така форма роботи передбачена у нашій програмі двічі, щоб діти 5-6 років мали змогу опанувати її повністю.

Створення фільму є ще однією з форм роботи, яка була запланована зі старшими дошкільниками для розвитку у них пізнавальних інтересів. Для того, щоб її провести потрібно було створити серію взаємопов'язаних ілюстрацій до казки (обрали казку *Коза Дереза*). Початковий етап передбачав малювання дітьми 5-6 років ілюстрацій до художнього твору. Потім малюнки сканувалися (спільно з дітьми), формувалася їх черговість, а потім переводилися у спеціальну комп'ютерну програму (Windows Movie Maker) для створення самого фільму (другим варіантом означеної форми – створення фільму на основі намальованих дитячих коміксів). Після того, як фільм було створено розпочинається робота над його озвученням (робота звукорежисера та акторів) та накладання звуку на зображення у спеціальній програмі, що можливе лише у взаємодії з дорослими. Після завершення роботи має відбутися перегляд дітьми свого фільму.

Створення коміксів (універсальних медіатекстів) у програмі також потребує дотримання декількох етапів. Зокрема, на початку діти 5-6 років визначаються із зображенням (задум), планується сюжет, кількість картинок,

які мають розкрити його, а також що на них буде зображуватися. Потім наноситься зображення. Коли всі картинки готові їх об'єднують, впорядковують на одній площині та просять дітей скласти розповідь за зображеннями. Темі можуть бути різними: від супер героїв до подій з власного життя. Як варіант знову ж можна створити фільм (за умови, якщо буде значна кількість картинок). В цілому діти зможуть опанувати різні способи пізнання та різноманітні галузі знань, що сприяє розвитку пізнавальних інтересів.

Другий напрям: робота за дорослими (батьками і вихователями)

Збагачення освіченості вихователів і батьків у питанні використання в освітньому процесі медіазасобів для розвитку у дітей 5-6 років пізнавальних інтересів

Для розширення досвіду батьків і педагогів щодо розвитку пізнавальних інтересів п'яти-шестирічних дітей засобами медіаосвіти, налагодження співпраці між двома соціальними інститутами виховання у програмі передбачені методи та форми роботи з дорослими. Так, було передбачено проведення бесід, консультацій та складання пам'яток щодо особливостей використання медіаресурсів у розумовому вихованні дошкільників. Розглянемо означені заходи більш детально.

Зокрема метою обрання групових *бесід з батьками* було уточнення самих головних питань, які стосуються медіаосвіти: сутність, функції, потенціал їх у педагогічному процесі, можливості використання з дітьми 5-6 років з метою розвитку пізнавальних інтересів. Разом з тим розглядалися й питання, які стосуються культури дорослих і дітей у використанні медіаресурсів. Основні теми бесід, які спланували: *Що таке медіаосвіта дошкільників; Що таке медіакультура дорослих і дітей.*

Консультації для вихователів передбачили систематизацію теоретичних знань педагогів про значення медіаосвіти у розвитку пізнавальної сфери дошкільників 5-6 років, уточнювали засоби, які варто використовувати в освітньому процесі з метою розвитку пізнавальних інтересів, а також

алгоритми їх використання. Разом з тим розглядалися й питання, які стосувалися взаємодії з батьками вихованців з даної проблеми.

Загалом, програма вміщує в собі сукупність формувальних впливів, що були спрямовані на пізнавальні інтереси дітей 5-6 років, їх батькам і вихователям. Спільна мета передбачала оптимізацію освітнього процесу в ЗДО, спрямованого на пізнавальну сферу старших дошкільників засобами медіаосвіти.

Таким чином, нами розроблено програму оптимізації освітнього процесу з метою розвитку пізнавальних інтересів п'яти-шестирічних дітей засобами медіаосвіти, яка ґрунтується на визначених педагогічних умовах. Загалом програма містить компоненти для роботи з дітьми 5-6 років, їх батьками та вихователями. Методи та форми, які передбачені, модифіковані й осучаснені згідно поставленої мети дослідження. вагомий блок становили ігри та вправи, спрямовані на освоєння дітьми медіазасобів для набуття нового досвіду.

Висновки до розділу 2

Пізнавальні інтереси дітей 5-6 років можуть мати високий, середній і низький рівні розвитку. Зокрема діти з *високим рівнем* характеризуються стійкою пізнавальною потребою, що дозволяє розуміти сутність предметів і явищ, усвідомлювати їх причинно-наслідкові зв'язки, самостійно набувати нові знання, позитивно ставитися до гностичної діяльності, досягати в ній успіху, радіти за досягнутий результат. Діти *середнього рівня* відрізняються широкими пізнавальними інтересами, які дозволяють їм розуміти сутність речей і встановити причинно-наслідкові зв'язки з допомогою дорослих, переважно самостійно, а інколи з допомогою, набувати нові знання, позитивно ставитися до гностичної діяльності, досягати успіху в ній, радіти за досягнутий результат. Діти з *низьким рівнем* мають слабкі пізнавальні інтереси, погано орієнтуються у сутнісних ознаках, причинно-наслідкових зв'язках потребують зовнішнього підкріплення у набутті нових знань, досягненні успіху, у поділі позитивних емоцій з дорослими.

Дорослі в цілому недостатньо використовують засоби медіаосвіти, що могло б значно оптимізувати процес розвитку пізнавальних інтересів дітей п'яти-шести років у освітньому процесі. Загалом результати констатувального експерименту вказують на важливість і доцільність розроблення програми вдосконалення рівня розвиненості пізнавальних інтересів дітей 5-6 років в умовах ЗДО, оптимізувати спільні зусилля батьків і педагогів у певному напрямі.

В основу системи роботи було закладено *суб'єкт-суб'єктну парадигму*, яку доповнювали принципи *гуманності, розвитку, системності, діяльності, компетентності, особистісно орієнтованого підходу*, які в цілому визначали спрямованість на розвиток пізнавальних інтересів дітей 5-6 років засобами медіаосвіти та зумовили виділення й обґрунтування педагогічних умов: розширення знань п'яти-шестирічних дітей про засоби медіаосвіти, допитливість та пізнавальну поведінку; вправління дітей 5-6 років у

використанні засобів медіаосвіти для отримання нових відомостей про світ, набуття пізнавального досвіду; збагачення освіченості вихователів і батьків у питанні використання в освітньому процесі медіазасобів для розвитку у дітей 5-6 років пізнавальних інтересів.

Програма, яка покликана оптимізувати процес розвитку пізнавальних інтересів дітей 5-6 років засобами медіаосвіти, містить компоненти для роботи з п'яти-шестирічними дітьми, їх батьками та вихователями. Методи та форми, які передбачені для застосування на практиці, модифіковані й осучаснені відповідно до поставленої у дослідженні мети. Вагомий блок становили ігрові завдання та вправи, спрямовані на освоєння дітьми медіазасобів для набуття нового досвіду та розширення та поглиблення пізнавальних інтересів.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження проблеми формування пізнавальних інтересів дітей п'яти-шести років ми дійшли наступних висновків:

За першим завданням, з'ясовано, що інтерес як феномен поєднує у собі ознаки мотиваційно-емоційного й особистісного пластів психічного та загалом відображає ставлення людини до процесу пізнавальної діяльності та її результатів. Пізнавальний інтерес розглядають як окремий вид інтересу, що стосується набуття нових знань, досвіду та характеризує пізнавальну потребу й процес учіння людини. Як складне психологічне утворення містить у собі емоційний, когнітивний, регулюючий і творчий елементи.

Пізнавальний інтерес у ході свого становлення і розвитку проходить низку послідовних щаблів (зацікавленість, допитливість, власне пізнавальний інтерес, теоретичний інтерес) і характеризується певною динамікою в онтогенезі. Такі ідеї висловлюють С. Ладивір, Л. Лохвицька, А. Дейкіна, І. Анрощук. Разом з тим, відмічено, що пізнавальний інтерес визначає всі прояви дитячої активності, на основі нього надається перевага дитиною певній діяльності, з'являється вибіркоче ставлення до окремих сторін дійсності. У віці 5-6 років для дошкільника властиві узагальнення знань, виділення класів явищ і предметів, осягнення їх подібності-відмінності – суто нові розумові задачі, які вони прагнуть розв'язати, а головним мотивом є власні пізнавальні інтереси. Запитання, які задає п'яти-шестирічна дитина у ході розв'язання розумових завдань вважаються показником більш вищого рівня розвиненості пізнавальних інтересів.

За другим завданням було визначено, що медіаосвіта загалом і її засоби призначені для формування вмінь і здатностей особистості успішно та безпечно контактувати з медійними текстами (повідомленнями), які створені за допомогою технічних пристроїв: друкований текст, кліп, мультфільм, текстове, голосове, відео повідомлення на комп'ютері, у смартфоні. У дошкільній освіті активно використовуються технічні пристрої, які переважно складають основу

для перегляду мультфільмів, віртуальних подорожей, проведення розвиваючих ігор, ознайомлення дітей з друкованою продукцією (журнали, книги, ілюстрації). Поєднання у єдине ціле *медіазасобів (технічні пристрої, текст, символічне повідомлення, мультфільм, відео-повідомлення, відео-подорож), педагогічних умов, освітніх технологій, методичних посібників і навчальних програм, положень особистісного підходу у ЗДО* є основою медіасередовища, засоби якого є вагомими чинниками розвитку пізнавальних інтересів дітей 5-6 років.

За третім завданням, на основі розробленої методики констатувального експерименту були виявлені та схарактеризовані рівні розвиненості пізнавальних інтересів дітей 5-6 років і з'ясовані особливості педагогічного впливу на них зі сторони вихователів і батьків. Так, діти з *високим рівнем (20%)* характеризуються тим, що мають виразу пізнавальну потребу, цікавляться новими фактами, предметами, подіями явищами, намагаються з'ясувати сутнісні властивості, причинно-наслідкові зв'язки між об'єктами, усвідомлюють призначення речей, знають відмінності між природніми та штучними речами, ставлять багато запитань пізнавальної спрямованості, знають, що таке смартфон, ноутбук, планшет, мобільний телефон, позитивно реагують на успіх у гностичній діяльності, відчувають задоволення від досягнутого результату, зосереджені, наполегливі та самостійні під час виконання пізнавальних завдань, радіють кожній нагоді здобути новий досвід, спрямовані на успіх, самостійно опановують нові пристрої, цікавляться новітніми технологічними засобами, не бояться з ними взаємодіяти.

Діти з *середнім рівнем (35%)* цікавляться новими фактами, предметами, подіями, явищами, у більшості випадків намагаються з'ясувати сутнісні властивості та причинно-наслідкові зв'язки між об'єктами, розуміють призначення речей, розрізняють природні та штучні речі, ставлять не багато пізнавальних запитань, знають, що таке смартфон, ноутбук, планшет, мобільний телефон, позитивно реагують на успіх у гностичній діяльності, відчувають задоволення від виконаного завдання, зосереджені, наполегливі та

самостійні під час виконання пізнавальних завдань, проте потребують невеликої допомоги ззовні від дорослих, радіють, коли отримують новий досвід, не завжди прагнуть до успіху, демонструють стійкі реакції на зовнішні стимули, з допомогою дорослих опановують нові пристрої, цікавляться новітніми технологічними засобами, насторожено налаштовані на взаємодію з ними.

Діти з *низьким рівнем* (45%) менше цікавляться новими предметами та подіями, явищами, у більшості випадків звертають увагу на окремі ознаки речей, не розуміють причинно-наслідкових зв'язки між об'єктами, з допомогою дорослих осягають призначення речей, розрізняють природні та штучні речі, ставлять дуже мало пізнавальних запитань, знають, що таке смартфон, ноутбук, планшет, мобільний телефон, позитивно реагують на спільний з дорослим успіх у гностичній діяльності, відчувають задоволення, потребують постійного підкріплення ззовні зосередженості, наполегливості під час виконання пізнавальних завдань, виявляють емоції радості від нового досвіду, не здатні самостійно досягнути успіху, з допомогою дорослих опановують пристроями, цікавляться новітніми технологічними засобами.

Зафіксовано, що дорослі загалом у недостатній мірі використовують у вихованні засоби медіаосвіти, що могло б значно оптимізувати процес розвитку пізнавальних інтересів дітей п'яти-шести років. За результатами експерименту прийнято рішення про оптимізацію зусиль батьків і педагогів у вдосконаленні рівня розвиненості пізнавальних інтересів дітей 5-6 років.

За четвертим завданням, було розроблено систему роботи, підґрунтям якої стали суб'єкт-суб'єктна парадигма, принципи гуманності, розвитку, системності, діяльності, компетентності, особистісно орієнтованого підходу та педагогічні умови (розширення знань п'яти-шестирічних дітей про засоби медіаосвіти, допитливість та пізнавальну поведінку; вправління дітей 5-6 років у використанні засобів медіаосвіти для отримання нових відомостей про світ, набуття пізнавального досвіду; збагачення освіченості вихователів і батьків у питанні використання в освітньому процесі медіазасобів для

розвитку у дітей 5-6 років пізнавальних інтересів), що в цілому визначають її спрямованість на розвиток пізнавальних інтересів дітей 5-6 років засобами медіаосвіти.

Розроблена програма має оптимізувати процес розвитку пізнавальних інтересів дітей 5-6 років засобами медіаосвіти, містить компоненти для роботи з п'яти-шестирічними дітьми (перший напрям) та з батьками й вихователями (другий напрям). Педагогічні методи та форми, передбачені для використання на практиці, модифіковані й осучаснені відповідно до поставленої мети програми. Вагомий блок становлять ігрові завдання та вправи, спрямовані на освоєння дітьми медіазасобів для набуття нового досвіду та розширення та поглиблення пізнавальних інтересів. Для роботи з батьками та вихователями передбачені заходи, які дозволять розширити їх досвід використання засобів медіаосвіти у формуванні пізнавальних інтересів старших дошкільників.

Перспективами подальшого наукового вивчення проблеми формування пізнавальних інтересів дітей 5-6 років засобами медіаосвіти вбачаємо у проведенні педагогічного експерименту, що дозволить перевірити ефективність розробленої системи роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрощук І. Педагогічні аспекти формування пізнавальних інтересів учнів. *Імідж сучасного педагога*. 2009. № 2-3. С. 38 - 46.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. *Дошкільне виховання*. 2021. (Спецвипуск). 37 с.
3. Баришполець О. Т. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: навчально-методичний посібник. Київ: Міленіум, 2010. 440 с.
4. Бех І.Д. Психологічний супровід особистісно-орієнтованого виховання. *Початкова школа*. 2003. № 3. С.1-6.
5. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкільля» /за заг. ред. О. В. Низковської. 2020. 256 с.
6. Богуш А. М., Варяниця Л. О., Гавриш Н. В. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія. Луганськ: Альма-матер, 2006. 368 с.
7. Власова О.І Педагогічна психологія: навч. Посібн. К.: Либідь, 2005. 400с.
8. Гавриш Н. В. Інтегровані заняття: Методика проведення. Київ: Шк. світ, 2007. 128 с.
9. Гавриш Н. В. Організувати, але не обмежувати. *Дошкільне виховання*. 2016. №. 1 С. 8 - 13.
10. Галян І. М. Психодіагностика. Навч. посібник. Київ: Академвидав, 2009. 464 с.
11. Гончаренко С. У., Каверіна С. О. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
12. Гордієнко С. Деякі методичні поради щодо активізації пізнавальної діяльності дітей. *Початкова освіта*. 2014. № 37. С. 24–29.
13. Данилюк О. Створюємо «пластиліновий» мультфільм: крок за кроком. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2017. № 12.
14. Дейкіна А. Ю. Медіаосвіта і розвиток пізнавального інтересу дошкільника. Київ: 2012. 623 с.

15. Долинська Л. В. Психологія особистості. *Загальна психологія / О. Скрипченко, Л. Долинська, З. Огороднійчук та ін.: підр. К.: Либідь. С. 290 - 316.*
16. Дошкільна педагогічна психологія: навч. посіб. За ред. Д. Ф. Ніколенка. К.: Вища школа, 1987. 183 с.
17. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
18. Задорожна Н. Т. Медіа-освіта: енциклопедія освіти / акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень / Н. Т. Задорожна, Т. В. Кузнєцова. К.: Юрінком Інтер, 2008. С. 103-140.
19. Іванов В. Ф., Волошенюк О. В. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник. Київ: Центр вільної преси, 2011. 352 с.
20. Іванов В. Ф., Шкоба О. Я. Медіаосвіта та медіаграмотність: визначення термінів. *Інформаційне суспільство*: Київ: 2012. (№16) С. 41-52.
21. Іванов В., Волошенюк О., Кульчинська Л. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд. Київ : АУП, ЦВП, 2011. 58 с.
22. Качура О. Інтеграція медіаосвіти в освітній процес закладу дошкільної освіти. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2017. № 12.
23. Коновалова А. С. Розвиток пізнавального інтересу як засіб формування особистості молодшого школяра. *Світ виховання*. 2010. №5. С. 50 - 62.
24. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні: Президія Національної академії педагогічних наук України 21 квітня 2016 р. URL: www.mediaosvita.com.ua/material/koncepcia...
25. Коропатник М. Медіаосвіта в Україні: історія і сьогодення. *Сіверянський літопис*. 2016. № 3. С. 159 - 174.
26. Крутій К. Л. Медіадидактичні особливості використання мультфільмів як засобу навчання мови і розвитку зв'язного мовлення дошкільників. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. 2013. № 3. С. 85 - 90.

27. Крутій К. Л. Медіадидактичні особливості використання мультфільмів як засобу навчання мови і розвитку зв'язного мовлення дошкільників. *Зб. ст. методологічного семінару Медіаосвіта в Україні: наукова рефлексія викликів, практик, перспектив*. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології К. 2013. С. 385 - 395.
28. Кудріна Т. С. Потребнісно-мотиваційна підсистема. *Психологія: підр. / за заг. ред Ю. Л. Трофімова. 6-е вид. К.: Либідь, 2006. С. 386 - 406.*
29. Кузьма І. І. Медіаосвіта в закладах дошкільної та початкової освіти: методичні рекомендації. Тернопіль: Вектор, 2020. 126 с.
30. Кузьма І. І. Формування медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку: теорія і технологія: монографія / за наук. ред. проф. Чайки В. М. Тернопіль: Вектор, 2019. 188 с.
31. Ладивір С. О. Дитина пізнає світ. *Вихователь методист дошкільного заклад. 2017. № 10. С. 23-29.*
32. Ладивір С.О. Пізнавальний розвиток старшого дошкільника. *Дошкільна освіта. 2019. № 3 С.25 - 39.*
33. Ладивір С. О. Пізнавальний розвиток старшого дошкільника. *Дошкільна освіта. Запоріжжя: ЛППС, 2003. 44 с.*
34. Лисенко Н. Педагогіка українського дошкільця. навч. посібн. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2013. 360 с.
35. Лохвицька Л. Формування пізнавальних інтересів у навчально-ігровому середовищі. *Дошкільне виховання. 2013. №10. С. 8 - 10.*
36. Лохвицька Л. В. Організація навчально-ігрового довкілля як фактору пізнавального розвитку дошкільника. *Наука і сучасність: 36. наук. пр. НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2000. Вип. 1. Ч. 2. К.: Логос. С. 112 - 122.*
37. Лохвицька Л. В. Формування пізнавальних інтересів у навчально-ігровому середовищі. *Дошкільне виховання. 1999. № 10. С. 8 - 10.*
38. Маноха І. П. Вчинковий смисл психологічних феноменів. *Основи психології: підр. / За заг. ред. О. Киричука, В. Роменця. 6-е вид. 2006. С. 231 - 298.*

39. Медіадошкільник : парціальна програма з медіаосвітньої діяльності для дітей старшого дошкільного віку (6-й рік життя) / Г. А. Дегтярєва, О. С. Тарасова, А. П. Фоменко; О. В. Волошенюк, Г. А. Дегтярєва, В. Ф. Іванова. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2019. 118 с. URL: https://www.aup.com.ua/wp-content/uploads/2019/09/Mediashkolnik_2019.pdf.
40. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: навчальний посібник/ За ред Л. А. Найдьонової, О. Т. Баришпольця. К.: Міленіум, 2009. 440 с.
41. Медіасвіт для дошкільнят: парціальна програма для дітей старшого дошкільного віку/ Василюк С. М., Алексєйчик О. В., Проценко О. В., Абаляєва Л. Ю., Чашка Т. М., Стеніна Л. В., Шелкова С. В.; за заг. ред. О. В. Волошенюк, Г. А. Дегтярєвої, В. Ф. Іванова. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2019. 98 с.
42. М'ясоїд П. А. Загальна психологія: посібн. К.: Вища школа, 2000. 470 с.
43. Назарець Л. М. Формування пізнавального інтересу учнів. *Обдарована дитина*. 2009. №4. С. 61 - 65.
44. Найдьонова Л. А. Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу: підручник. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 116 с.
45. Найдьонова Л. А., Слюсаревський М. М. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні: нова редакція. Київ, 2016. 16 с. URL: <http://mediaosvita.org.ua/book/kontseptsiya-vprovadzheniya-mediaosvity/> (дата звернення: 17.02.2022).
46. Онкович Г. В. Медіа-педагогіка і медіа-освіта: поширення у світі. *Дивослово*. 2007. № 6. С. 2 - 4.
47. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: Навч. посіб. К.: Академвидав, 2008. 432 с.
48. Павелків Р. В. Вікова психологія: підручник. Київ: Кондор, 2015. 469 с.
49. Педагогічний словник / За ред. М. Д. Ярмаченка, К.: Педагогічна думка, 2001. 514 с.

- 50.Петрунько О. Діти і медіа: соціалізація в агресивному медіасередовищі: Монографія. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2011. 480 с.
- 51.Петрунько О. Сучасна дитина в медіапросторі. Педагогічна газета 2009. №7. С. 6 - 12.
- 52.Піроженко Т., Карасьова К.. Особистісний розвиток дітей у творчих іграх. *Дошкільне виховання*. 2012. № 9. С. 28 - 31.
- 53.Післядипломна педагогічна освіта: формування медіакомпетентності школярів в закладах освіти: Навчальний посібн. / Уклад.: О. В. Бурім. Сєверодонецьк, 2018. 51с.
- 54.Пісоцька Л. М., Пісоцький О. П. Лекції з педагогіки дошкільної. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 209 с.
- 55.Пісоцька Л. М., Пісоцький О. П. Лекції зі вступу до спеціальності. Ніжин: НДУ ім.. М. Гоголя, 2020. 88 с.
- 56.Пісоцький О. П. Психологія навчіння та учіння. *Педагогічна психологія: Практикум навч.-метод. посібн. / за заг. ред. О. П. Щотки. 2-е вид.* Ніжин: НДУ ім. Миколи Гоголя. С. 93 - 124.
- 57.Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: Підр. 2-е вид. К.: Академ видав, 2013. 464 с.
- 58.Поніманська Т.І, Дичківська І.М. Дошкільна педагогіка. Практикум. К.: Слово. 2004. 352с.
- 59.Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник. Київ, 2012. 328 с.
- 60.Психологічна енциклопедія / Упор. О. Степанов. К.: Академвидав, 2006. 424 с.
- 61.Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія: Навч. посіб. К.: Академвидав, 2005. 360 с.
- 62.Семеняко Ю. Б. Виховання у дітей старшого дошкільного віку основ культури використання медіапродукції у закладах дошкільної освіти: дисер. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: спец: 13.00.08 – дошкільна освіта. Київ, 2019. 302 с.

63. Семеняко Ю. Б. Вікові особливості сприймання дітьми дошкільного віку медіапродукції. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки: зб. наук. праць.* 2018. № 3. Бердянськ: БДПУ. С. 114-120
64. Семеняко Ю. Б. Емпіричне дослідження виховання культури споживання медіапродукції у дітей старшого дошкільного віку в сім'ї. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Зб. наук. пр.: Наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. у-ту. Рівне,* 2017. № 17 (60). С. 316-320.
65. Ткачук Т. А. Радість пізнання. *Дошкільне виховання.* 2002. № 9. С. 10-11.
66. Череповська Н. І. Формування візуальної медіакультури особистості засобами медіаосвіти. *Культура народів Причорномор'я.* 2007. № 120. С. 184 - 186.
67. Шинкарук В. І., Бистрицький Є. К., Ішмуратов А. Т. *Філософський енциклопедичний словник.* Київ: Абрис, 2002. 744 с.
68. Ягупов В. В. *Педагогіка.* Київ: Либідь, 2002. 560 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Метод Дивовижний палац.

Мета: виявити ставлення (цікавість) дітей до предметів, виготовлених людиною; вміння пояснити власні дії.

Матеріали: два чарівних палаці та дві групи карток із зображенням предметів. природнього походження та штучно створених. У перша група (предмети природні): картинки із зображенням квітки, вовка, ведмедя, клену. Друга група (виготовлені людиною) – журнал, фотоапарат, кулькова ручка, персонаж із мультфільму (*Бараи*).

Хід роботи.

Інструкція: Розклади картинки по двом палацам і пояснити, чому ти саме так вирішив це зробити.

Орієнтовні запитання:

1. Поясни, як ти розумієш: що таке світ, створений людськими руками?
2. Чим, на твою думку, відрізняється світ природи від створеного світу людьми; поясни, навіщо людина виготовляє предмети?
3. Уяви, що могло б статися, коли б не було предметів створених людьми?

Обробка даних

1. *Реакція на новизну* – реагування на новий стимул. Враховується, чи зацікавилася дитина наданими зображеннями.
2. *Прагнення до новизни* – визначається відсутністю або наявністю спроб зменшити одноманітність роботи, удосконалити.

Додаток Б

Анаграми до таємничого листа

Додаток В

Ілюстрації до книги «Незвичайні пригоди у Лісовій школі»

Додаток_Г

Інтерв'ю з вихователями

Засоби медіаосвіти

1. Чи використовуєте у своїй практиці засоби медіаосвіти?
2. Як Ви розумієте призначення засобів медіаосвіти?
3. Що розвивають у дітей засоби медіаосвіти
4. Як саме використовуєте засоби медіаосвіти у ЗДО?
5. У чому полягає різниця звичайними засобами та засобами медіаосвіти?
6. На яких заняттях найчастіше використовують засоби медіаосвіти?
7. Що саме вкладаєте у поняття засоби медіаосвіти?

Додаток_Д

Бесіда з батьками

Ресурси медіаосвіти

1. Чи знаєте Ви що таке медіаосвіта? Поясніть
2. Які саме використовуєте засоби медіаосвіти? Назвіть
3. Які засоби медіаосвіти є у Вас вдома? Назвіть
4. Хто виступає ініціатором використання цих засобів вдома, Ви чи дитина?
5. Чи любить Ваша дитина гратися на технічних пристроях? Як Ви про це дізналися?
6. З якою метою їх використовуєте вдома з дитиною? Поясніть.